

1^ο ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ

Α' ΤΑΞΗ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

Η ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ

ΑΙΩΝΑ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ

2012-2013

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
1.ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1900-1920	4
1.1 ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ	4
1.2 ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΟΠΕΡΕΤΤΑ	4
1.3 ΑΘΗΝΑΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ	6
2.ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1920-1940	7
2.1 ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ	7
2.2 ΟΙ ΡΕΜΠΕΤΕΣ	9
3.ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1940-1960	13
3.1 Κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επηρέασαν το τραγούδι.	13
3.2 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΕΣ, ΣΥΝΘΕΤΕΣ	14
4.ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1960-1980	16
4.1Κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επηρέασαν το τραγούδι.	16
4.2 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΕΣ, ΣΥΝΘΕΤΕΣ	18
5.1Κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επηρέασαν το τραγούδι.	28
5.2 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΕΣ, ΣΥΝΘΕΤΕΣ	31
7. ΜΕΣΑ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ	40
8.ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ.....	42
8.1 Νέος Ελληνικός Κινηματογράφος.....	44
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	45
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ.....	46

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ζητούμενο της ερευνητικής μας εργασίας αφορά στην πορεία του ελληνικού τραγουδιού κατά τη διάρκεια του εικοστού αιώνα. Με βάση την έρευνα αυτή πληροφορούμαστε την ιστορία του τραγουδιού, παρατηρούμε όμως και τις διαφορετικές μορφές του με το πέρασμα του χρόνου. Σκοπός της έρευνάς μας είναι η παρουσίαση των βασικών εκπροσώπων, ερμηνευτών, συνθετών, στιχουργών της μουσικής αυτής της περιόδου καθώς και των διαφορετικών ειδών μουσικής και των χαρακτηριστικών που τα διέπουν. Βασικό ερώτημα που τέθηκε ήταν η επίδραση των κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών συνθηκών στο ελληνικό τραγούδι της περιόδου. Θεωρούμε την εργασία αυτή σημαντική διότι μας βοηθάει να αντιληφθούμε καλύτερα την εξέλιξη του τραγουδιού στο βάθος του 20ού αιώνα, τους παράγοντες που το επηρέασαν και ενημερωνόμαστε για σημαντικούς συνθέτες, στιχουργούς και τραγουδιστές. Σύντομη αναφορά γίνεται στα μουσικά όργανα που χρησιμοποιήθηκαν διαχρονικά, στα μέσα αναπαραγωγής αλλά και στην παρουσία του τραγουδιού στον ελληνικό κινηματογράφο.

Η εργασία χωρίζεται σε 5 εικοσαετίες τις οποίες ανέλαβαν να ερευνήσουν και να παρουσιάσουν πέντε ομάδες των τεσσάρων ατόμων. Κάθε ομάδα είχε καθήκον να αντλήσει πληροφορίες έτσι ώστε να διαμορφώσει μια ολόπλευρη εικόνα για την εποχή και το τραγούδι. Ο τρόπος που εργαστήκαμε παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς αναπτύχθηκαν μεταξύ των μελών της κάθε ομάδας αλλά και των ομάδων μεταξύ τους φιλικές διαπροσωπικές σχέσεις. Η συνεργασία, η ομαδικότητα και η υπευθυνότητα απέναντι στο έργο που είχαμε αναλάβει μας βοήθησαν καθοριστικά στην τελική μορφή της έρευνας. Για τη συλλογή πληροφοριών αναζητήσαμε βιβλιογραφικές πηγές καθώς και εγκεκριμένους ψηφιακούς ιστότοπους και ιστοσελίδες.

1.ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1900-1920

Τα κύρια είδη τραγουδιών που ευδοκίμησαν κατά την περίοδο αυτή ήταν το λεγόμενο «αθηναϊκό» τραγούδι, η καντάδα, και τα τραγούδια των αθηναϊκών επιθεωρήσεων και των οπερεττών (που για μεγάλο χρονικό διάστημα κυριαρχούσαν στην ελληνική θεατρική σκηνή)

1.1 ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Η αθηναϊκή επιθεώρηση εμφανίζεται από το 1894 και για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα συνυπάρχει με το αθηναϊκό τραγούδι. Είναι επηρεασμένη από την ευρωπαϊκή και κυρίως από τη δυτικοευρωπαϊκή και ιταλική μουσική. Επίσης, είναι πολύ συχνή η χρήση ξένων μελωδιών για τη μουσική επένδυση επιθεωρησιακών τραγουδιών. Τα θέματα που κυρίως πραγματεύονται αφορούν την επικαιρότητα, τα κοινωνικά και πολιτικά τεκταινόμενα, χαρακτηριστικούς κοινωνικούς τύπους της μουσικής και το πάντοτε επίκαιρο θέμα της αγάπης. Μερικές από τις πιο γνωστές παραστάσεις είναι τα «Πολεμικά Παναθήναια» (1913), «Ο Κομήτης του Χάλλεϋ»(1910) και πολύ γνωστά τραγούδια «Οι Γλετζέδες» και «Στα μπάνια μόνο» από τον «Παπαγάλο» του 1920 και 1927 αντίστοιχα. Κατά συνέπεια η επιθεώρηση μπορεί να αποτελέσει σημαντική πηγή όχι μόνο μουσικό-φιλολογικής αλλά και ιστορικής έρευνας. Ενδιαφέρουσα επίσης είναι η άποψη που αναφέρει ο Μυλωνάς στο βιβλίο του «Ιστορία του ελληνικού τραγουδιού» ότι η μουσική έχει πιο σημαντική θέση από το κείμενο στην επιθεώρηση αφού τα τραγούδια των επιθεωρήσεων εκδίδονται, ενώ τα κείμενά τους όχι.

1.2 ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΟΠΕΡΕΤΤΑ

Στα τέλη της πρώτης δεκαετίας του 1900, παράλληλα με την εμφάνιση της Εθνικής Μουσικής Σχολής, δημιουργείται και η **Ελληνική Οπερέττα** ή αλλιώς «αθηναϊκή οπερέττα». Η ελληνική οπερέττα θεωρήθηκε από μερικούς ως εξέλιξη του προηγθέντος Κωμειδυλλίου. Ωστόσο παρουσιάζει πολύ μεγάλες διαφορές σε σχέση με το κωμειδύλλιο. Η οπερέττα

φέρνει μαζί της έναν καθαρά ευρωπαϊκό αέρα και πραγματεύεται σχεδόν αποκλειστικά τη ζωή των αστών. Η θεματολογία της οπερέττας είναι διαφορετική από αυτή του κωμειδουλίου, θα λέγαμε πιο "μοντέρνα" για την εποχή.

Μεγάλη είναι εξάλλου και η απόσταση που χωρίζει τα δύο αυτά είδη και από μουσικής απόψεως. Η οπερέττα είναι ένα είδος πολύ πιο σύνθετο από το κωμειδύλιο. Διαθέτει, ορχηστική μουσική, χορωδιακά μέρη, άριες, και μπαλέτα. Σημαντική επίδραση στην ελληνική οπερέτα άσκησαν η γαλλική φάρσα και φυσικά η αντίστοιχη γαλλική και βιεννέζικη οπερέτα. Η οπερέτα μεταφράστηκε στα ελληνικά ως «μελοδραμάτιον» δηλαδή μικρό μελόδραμα, μικρή όπερα, όρος που δεν επικράτησε. Η ελληνική οπερέττα επηρεάστηκε το αθηναϊκό τραγούδι και την επιθεώρηση, όπως και από ξένες οπερέτες. Ταυτόχρονα, όμως, σκιαγραφεί την ελληνική πραγματικότητα και μεταχειρίζεται στοιχεία του ελληνικού μουσικού ιδιώματος. Γρήγορα ο ηθοποιός και θιασάρχης Ιωάννης Παπαϊωάννου (1875-1931) με την χρηματική ενίσχυση του Φώτη Σαμαρτζή, πατρινού δερματεμπόρου, δημιουργεί τον πρώτο αποκλειστικά οπερετικό θίασο, που, αφού ανεβάζει επιτυχώς πολλές γαλλικές και αυστριακές οπερέτες, στην πορεία ανεβάζει ελληνικές με πρώτη το "Σία κι αράξαμέ" του Σακελλαρίδη. Η συγκεκριμένη αποδεικνύεται ότι είναι η πρώτη ελληνική οπερέττα, αν και συχνά, λανθασμένα, θεωρείται ως πρώτη το «Πόλεμος εν πολέμω» του Σαμαρά. Η οπερέττα κερδίζει αμέσως την αγάπη του κοινού εξ αιτίας του εύθυμου περιεχομένου της, τη ωραίας μουσικής και της χρήσης δημοτικής γλώσσας. Η παραγωγή των Ελλήνων συνθετών υπήρξε αρκετά αυξημένη στον τομέα της οπερέττας με βασικούς εκπροσώπους τους Θ. Σακελλαρίδη, Χ. Χαιρόπουλο και Ν. Χατζηαποστόλου

1.3 ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Κατά την διάρκεια της περιοδοντίτιδα 1900-1920 το αθηναϊκός τραγούδι βρίσκει την πιο χαρακτηριστική του έκφραση στην καντάδα και τη μαντολινάτα.

ΚΑΝΤΑΔΑ

Ως καντάδα χαρακτηρίζεται κυρίως το νυχτερινό τραγούδι με συνοδεία κιθάρας, επίσης μπορεί και να χαρακτηριστεί και ως η σερενάτα της μεσαιάς τάξης. Προέρχεται κυρίως από ιταλικούς ήχους που μετά την ένωση των Επτανήσων με την υπόλοιπη Ελλάδα πέρασαν και στο κυρίως μέρος της Ηπειρώτικης Ελλάδας. Αυτού του είδους τα τραγούδια ήταν πολύ δημοφιλή στην Κέρκυρα και στην Κεφαλονιά. Πιο συγκεκριμένα ήταν μια συνήθεια που είχαν οι άνδρες στα Επτάνησα, κατά ακρίβεια συνήθιζαν να τριγυρίζουν στις γειτονιές με φεγγαράδα και να τραγουδούν στα κορίτσια. Τα θέματα που έθιγαν ήταν κυρίως γύρω από την αγάπη τα λουλούδια τη φύση την ομορφιά την θάλασσα και την ομορφιά της ζωής και σε ελάχιστες περιπτώσεις ανέφεραν και τις πίκρες από τις αρρώστιες το θάνατο ή τις διαμάχες της ζωής. Τα οργανέτα που πρωταγωνιστούσαν είναι η κιθάρα και το μαντολίνο. Επίσης είναι πολύ σύνηθες η χρήση στίχων από λόγιους ποιητές όπως των Πολέμη, Δροσίνη, Μαλακάση κ.ά.

ΜΑΝΤΟΛΙΝΑΤΑ

Το σωματείο της Αθηναϊκής Μαντολινάτα ιδρύθηκε το 1900 από φιλόμους και συντηρούσε σχολές μαντολίνου κιθάρας βιολιού τσελιου πιάνου φλάουτου μονωδίας αρμονίας δραματικής απαγγελίας ωδηκής και παραγωγικής μουσικής θεωρητικών ιστορίας της μουσικής ορχήστρας μουσικής δωματίου και χωροδίας. Τελούσε υπό την διεύθυνση του Ν.Λαβδα που ήταν και ο κυριότερος από του ιδρυτές του Σωματίου. Η πρώτη εμφάνιση της αθηναϊκής μαντολινάτας έγινε στον Παρνασσό στις 26.5.1900. έκτος των θριαμβευτικών συναυλιών που έδωσε ακούστηκε και έξω από τα σύνορα της χώρας, πραγματοποιώντας μεγάλες περιόδους στο εξωτερικό. Το 1907 έδωσε συναυλίες σε Αλεξάνδρεια και Κάιρο. Το 1908, δύο μεγάλες συναυλίες στη Σμύρνη και ακολούθησε η μεγάλη περιοδεία στην Αμερική (Ν. Υόρκη 1912, κ.λπ.). Ο σημαντικότερος όμως θρίαμβος υπήρξε η μεγάλη νίκη της στον διεθνή μουσικό Διαγωνισμό της Κρεμόνας, το Μάιο του

1910 (εκεί πήραν μέρος 32 μουσικά Συγκροτήματα πολλών χωρών. Μεταξύ τους και οι σπουδαίες μαντολινάτες της Βιέννης, της Ζυρίχης, του Παρισιού, του Μονακό, της Μασσαλίας, του Μιλάνου, της Μαδρίτης, της Φλωρεντίας, του Λιβόρνου, της Νεάπολης και του Τορίνου). Η "Αθηναϊκή Μαντολινάτα" πρώτευσε, παίρνοντας το "Μέγα βραβείο τιμής", 3 πρώτα βραβεία και το ιδιαίτερο χρυσό Μετάλλιο της βασίλισσας Μαργαρίτας. Τότε στις Σχολές του Σωματείου ο αριθμός των διδασκομένων ανερχόταν σε 480 (200 μαθητές και 280 μαθήτριες). Με νόμο, οι διπλωματούχοι και πτυχιούχοι της "Αθηναϊκής Μαντολινάτας" διορίζονταν καθηγητές και δάσκαλοι της ενόργανης μουσικής στα διδασκαλεία και τα λοιπά σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης. Περί τα μέσα της δεκαετίας του 1930, ο αριθμός των μελών της ορχ. ανερχόταν σε 75 και της χορωδίας σε 50.

2.ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1920-1940

2.1 ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ονομάζεται το ελληνικό αστικό λαϊκό τραγούδι που εμφανίστηκε τον 19^ο αιώνα και απέκτησε τη γνώριμη μορφή. Εξελιχθηκε κυρίως στα λιμάνια ελληνικών πόλεων όπου ζούσε η εργατική τάξη και στη συνέχεια πέρασε και σε άλλα αστικά κέντρα. Τα ρεμπέτικα εξέφραζαν καημούς, πόθους και αντιλήψεις των περιθωριακών ατόμων (ρεμπετών).

Κύρια όργανα του ρεμπέτικου είναι το μπουζούκι και ο μπαγλαμάς. Το αυθεντικό ρεμπέτικο τραγούδι αναπτύχθηκε στον Πειραιά, την δεκαετία 1920, όπου διάφοροι μάγκες (ελληνικός υπόκοσμος) μαζεύονταν σε κάποιο στέκι, καφενείο ή τεκέ, και εκεί καθισμένοι σε καρέκλες ή στο πάτωμα γύρω από ένα μαγκάλι, κάπνιζαν ναργιλέ με τούρικο χασίσι. Με μπουζούκια και μπαγλαμάδες τραγουδούσαν τους καημούς αυτοσχεδιάζοντας στίχους και νότες. Εμπνεόμενοι από τους στίχους και τις νότες κάποιοι σηκώνονταν και χόρευαν ζεϊμπέκικο ή χασάπικο. Το 1922 η Μικρασιατική

καταστροφή και η ανταλλαγή πληθυσμών που οδήγησε πάνω από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες από την Τουρκία στην Ελλάδα συντέλεσε στην ενίσχυση και τον εμπλουτισμό των τραγουδιών των απόκληρων με καινούριους ήχους. Οι πρόσφυγες σκορπίστηκαν στα μεγάλα αστικά κέντρα και έφτιαξαν καινούριους συνοικισμούς, όπως Νέα Σμύρνη, Νέα Ιωνία, Νέα Φιλαδέλφεια. Επίσης, έφεραν μαζί με τα ήθη και τα έθιμά τους και την γενικότερη κουλτούρα τους και την μουσική, αυτήν που ονομάστηκε σμυρναϊκή. Οι προσμείξεις των διαφορετικών ήχων μέσα σε δέκα χρόνια, με δεδομένη την εισαγωγή των Μικρασιατών δεξιοτεχνών των μουσικών οργάνων στον κόσμο της μαγκιάς, δημιούργησε τη μεγάλη έκρηξη που ονομάστηκε ρεμπέτικο τραγούδι, του οποίου ως έτος γεννήσεως θεωρείται το 1930 και αντίστοιχος τόπος ο Πειραιάς. Αυτή η εποχή συμπίπτει χρονικά με τις πρώτες εμπορικές ηχογραφήσεις που έγιναν στην Ελλάδα από εταιρείες δίσκων, όπως η Columbia, η His Master's Voice, η Odeon (επίσης κάποιες ηχογραφήσεις ελληνικών τραγουδιών είχαν γίνει έξω από την Ελλάδα, στις ΗΠΑ και στην Τουρκία από το 1904).

Τα βασικά όργανα του ρεμπέτικου τραγουδιού είναι το μπουζούκι, η κιθάρα, ο τζουράς και ο μπαγλαμάς. Χρησιμοποιούνται επίσης το ακορντεόν, το βιολί, το πιάνο και ως κρουστά τα κουτάλια και τα ζίλια. Ορισμένες φορές επίσης, ακούγεται κάτι σαν ήχος γυαλιού. Πρόκειται για τον ήχο που παράγεται από το χτύπημα ενός κομπολογιού σε ένα ποτήρι, γνωστό και ως «ποτηροκομπολόγι». Η δικτατορία του Μεταξά το 1936 επιβάλλει λογοκρισία. Με την κήρυξη του πολέμου το 1940 γράφτηκαν αρκετά ρεμπέτικα τραγούδια για τον πόλεμο. Αναγκαστικά η δισκογραφία προσαρμόζεται και οι αναφορές σε ναρκωτικά εκλείπουν από τις ηχογραφήσεις. Ένας από τους πρωτεργάτες του ελληνικού λαϊκού τραγουδιού που αποτέλεσε γέφυρα ανάμεσα στο ρεμπέτικο και στο λαϊκό είναι ο Βασίλης Τσιτσάνης. Το 1941 με την γερμανική κατοχή τα εργοστάσια των δισκογραφικών σταματούν έως το 1946.

2.2 ΟΙ ΡΕΜΠΕΤΕΣ

Μάρκος Βαμβακάρης

Ο Μάρκος Βαμβακάρης (1905-1972) λειτούργησε σαν γέφυρα ανάμεσα στο δημοτικό τραγούδι και στο ρεμπέτικο. Από την παιδική του ηλικία στην Άνω Σύρα βίωσε τη νησιώτικη και τη μικρασιατική μουσική. Συνόδευε με το τουμπάκι τον πατέρα του, που έπαιζε τσαμπούνα, κολλούσε το αυτί του στις λατέρνες και χόρευε ζεϊμπέκικα τις απόκριες. Με τον Μάρκο το ρεμπέτικο διατηρούσε την επαφή με τον περιθωριακό χώρο που το γέννησε και το έθρεψε. Επίκεντρο παρέμενε ο τεκές και η ταβέρνα, χωρίς τα στεγανά που επέφερε αργότερα το συγκεκριμένο «πρόγραμμα» στα «κέντρα διασκέδασης». Στα τραγούδια του Μάρκου η παραδοσιακή σχέση στίχου -μουσικής -χορού διατηρούνταν άρρηκτη. Πριν ηχογραφήσει κάποιο νέο τραγούδι του το «δοκίμαζε» στα πόδια ενός φίλου του, του Γάριζα του λουλουδά, εξαιρετικού χορευτή, που «χόρευε ζεϊμπέκικο απάνω στο ποτήρι»: «Σήκω να χορέψεις ένα καινούργιο μου -έλεγε- θέλω να δω πως πάει στα πόδια σου». Εξάλλου στα χρόνια του η διάδοση του ρεμπέτικου δεν ξέφυγε κατά πολύ από τη διαδικασία της προφορικής παράδοσης, σε ένα αστικό κέντρο όπου το «σινάφι-πιάτσα» και η γειτονιά διατηρούσαν τα γνωρίσματα μιας παραδοσιακής κοινότητας, ενός «μαχαλά», όσο κι αν ήταν πλέον γεγονός η εμφάνιση της δισκογραφίας. Ο Μάρκος υπήρξε από τους πρώτους που ηχογράφησαν με μπουζούκι (το 1932 στην Columbia και το 1933 στην Palophone), σπάζοντας το φράγμα της απομόνωσης ενός οργάνου που συναντούσε προκατάληψη και διώξεις, παρόλη τη μακραίωνη παρουσία του συγκεκριμένου οργανολογικού τύπου στον ελλαδικό χώρο από την αρχαιότητα. «Το 1925 -έλεγε- ήμουνα εκδορέας στα σφαγεία του Πειραιά. Τότε ήρθε στο σπίτι μας ο Νίκος Αϊβαλιώτης που πρωτοέφερε το μπουζούκι στον Πειραιά. Τρελάθηκα. Μου άρεσε τόσο πολύ ώστε ορκίστηκα να κόψω το χέρι μου αν δεν το μάθαινα».

Το έμαθε, λοιπόν, και καθιέρωσε την κομπανία με τους μπουζουκομπαγλαμάδες, όταν το 1934 , μαζί με τον Γιώργο Μπάτη (1885/9-1967), τον Ανέστο Δελιά (1912-1944) και τον Στράτο Παγιουμτζή (1904-1971) αποτέλεσαν το πρώτο συγκρότημα με μπουζούκια, «την ξακουστή τετράδα τους Πειραιώς» στο κέντρο του Σαραντόπουλου στον Πειραιά. Από τότε άρχισαν να υποχωρούν τα «σαντουρίβιολα» και η μικρασιατική σχολή του ρεμπέτικου για να επικρατήσει το «πειραιώτικο» ύφος. Η νέα αυτή σχολή αφομοίωσε και μετασχημάτισε το ήθος και τα διδάγματα της έως τότε παράδοσης , μέσα από μία νέα επεξεργασία με βάση το μπουζούκι και έδωσε τα σημαντικότερα δείγματα του ρεμπέτικου, «κλασσικά» στην μορφή, στο περιεχόμενο και στη λειτουργία τους. Γι' αυτό τον λόγο ο Μάρκος Βαμβακάρης θεωρήθηκε «πατριάρχης» του ρεμπέτικου.

Ρόζα Εσκενάζυ

Γεννήθηκε ως Σάρα Σκινάζι. Ήταν παιδί μιας φτωχής Εβραϊκής οικογένειας της Κωνσταντινούπολης. Σ' όλη την διάρκεια της καριέρας της έκρυβε την πραγματική ημερομηνία της γέννησης της και ισχυριζόταν ότι γεννήθηκε το 1910. Στην πραγματικότητα ήταν κατά τουλάχιστον μια

δεκαετία μεγαλύτερη και πιθανόν να είναι γεννημένη ανάμεσα το 1895 και το 1897. Η Ρόζα είχε μετακομίσει στην Αθήνα για να ακολουθήσει την καριέρα της στο χώρο της μουσικής. Η Ρόζα μιλούσε τούρκικα και είχε ταλέντο στο τραγούδι. Παρόλο που η Ρόζα συνέχισε να εμφανίζεται ως χορεύτρια άρχισε επίσης να τραγουδά για τους θαμώνες του κέντρου στα ελληνικά, στα τούρκικα και στα αρμένικα. Ο Τούντας κατάλαβε αμέσως το ταλέντο της και την σύστησε στον Βασίλη Τουμπακάρη της εταιρίας Columbia Records. Η καριέρα της δεν άργησε να απλωθεί πέρα από τα σύνορα της Ελλάδας. Τα τραγούδια της περιείχαν και κάποια αιχμηρότητα και μάλιστα ένα από αυτά, το «Πρέζα όταν Πιεις» λογοκρίθηκε από το ίδιο τον διδάκτορα, Ιωάννη Μεταξά.

Αγγέλα Παπάζογλου

Γεννήθηκε το 1899 στη Σμύρνη. Ανήκε σε οικογένεια λαϊκών τραγουδιστών και ο πατέρας της έπαιζε βιολί και σαντούρι. Η Αγγέλα ήταν Ελληνίδα τραγουδίστρια του ρεμπέτικου τραγουδιού. Πρωτοτραγουδούσε σε ηλικία 16-17 ετών στην μπέρα Μέλης, που ήταν κινηματογράφος και θέατρο μαζί. Το 1928 μετά τον γάμο της με τον Βαγγέλη Παπάζογλου, τυφλώθηκε από πάθηση που είχε στα μάτια από μικρή. Η Αγγέλα Παπάζογλου πέθανε στις 17 Αυγούστου του 1983 στην Κοκκινιά.

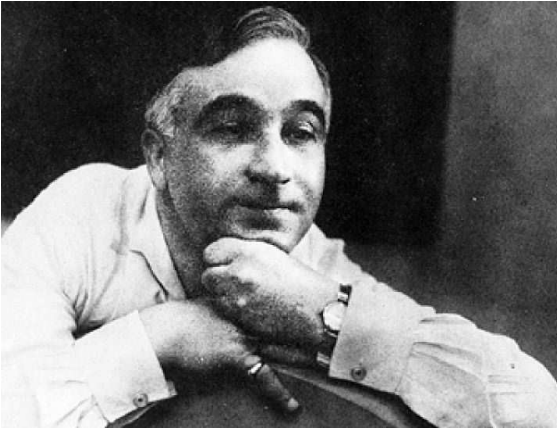
Κώστας Ρούκουνας

Γεννήθηκε στο 1903 στο Καρλόβασι της Σάμου. Η οικογένεια του ήταν φτωχή και άρχισε να εργάζεται από την τρυφερή ηλικία των 8 ετών. Στα μέσα της δεκαετίας του 1920 άρχισε η καλλιτεχνική του σταδιοδρομία ως τραγουδιστής σε μια ταβέρνα. Έγινε διάσημος στους συντοπίτες του για την εξαιρετική φωνή του, αλλά και για τα Σμυρναίικα που τραγουδούσε. Άρχισε να τραγουδάει επαγγελματικά σε γιορτές και πανηγύρια όταν εγκαταστάθηκε στην Αθήνα το 1927. Ο Παναγιώτης Τούντας, κορυφαίος συνθέτης της εποχής και στέλεχος δισκογραφικής εταιρίας ανακάλυψε το ταλέντο του Κώστα Ρούκουνα και της Ρόζας Εσκενάζυ. Την επόμενη χρόνια κυκλοφόρησαν οι πρώτοι του δίσκοι, με τα τραγούδια του Γιώργου Βιδάλη, που σημείωσαν μεγάλη επιτυχία. Ο Κώστας Ρούκουνας άφησε την τελευταία του πνοή στις 11 Μαρτίου του 1984, χτυπημένος από καρκίνο.

Κλέων Τριανταφύλλου (Αττίκ)

Ο Αττίκ (19 Μαρτίου 1885 - 29 Αυγούστου 1944), του οποίου το πραγματικό όνομα ήταν Κλέων Τριανταφύλλου, ήταν Έλληνας μουσικοσυνθέτης, στιχουργός και ερμηνευτής των τραγουδιών του.

Υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους εκφραστές του ελληνικού ελαφρού τραγουδιού στις αρχές του 20ού αιώνα. Γεννήθηκε στην Αθήνα και μεγάλωσε στην Αίγυπτο, όπου παρακολούθησε μαθήματα μουσικής. Από το 1907 έζησε στο Παρίσι, όπου συνεργάστηκε ως ηθοποιός με διάφορους θιάσους και

συμμετείχε σε περιοδείες σε διάφορες χώρες ως το 1930, οπότε εγκαταστάθηκε στην Αθήνα και δημιούργησε την περίφημη "Μάντρα του Αττίκ". Λίγο πριν από το θάνατό του πρωταγωνίστησε στην ταινία Χειροκροτήματα του Γιώργου Τζαβέλλα που είχε κάποια σχεδόν αυτοβιογραφικά στοιχεία. Στην ταινία αυτή ο Αττίκ, κουρασμένος από τις κακουχίες της κατοχής και υπερβολικά μελοδραματικός σε λίγα θύμιζε τη γεμάτη δυναμισμό και ευφυΐα προσωπικότητα του δημιουργού της Μάντρας. Τραγούδια του συνθέτη στην ταινία απέδωσε η Δανάη. Λίγους μήνες μετά αυτοκτόνησε παίρνοντας υπερβολική δόση υπνωτικών χαπιών. Ένα επεισόδιο με ένα Γερμανό στρατιώτη που τον χτύπησε καθώς οδηγούσε το ποδήλατό του, φαίνεται πως στάθηκε όχι η αιτία αλλά η αφορμή μάλλον για μια προαναγγελθείσα αυτοκτονία, αποτέλεσμα κατάθλιψης στην οποία είχε περιπέσει.

Ορισμένα από τα πιο γνωστά τραγούδια του είναι τα: Παπαρούνα (1936), ερμ. Δανάη, της μιας δραχμής τα γιασεμιά (1939). Το τραγούδι αυτό γεννήθηκε από μια σύντομη απιστία της Σούρα, ρωσίδας χορεύτριας την οποία παντρεύτηκε σε τρίτο γάμο το 1919, Είδα μάτια (1909), Ζητάτε να σας πω (1930) ερμ. Δανάη. Σύμφωνα με θρύλο της εποχής, ο Αττίκ (γνωστός για την αυτοσχεδιαστική του ικανότητα) αυτοσχεδίασε το τραγούδι στη Μάντρα του, (καλλιτεχνική ομάδα), της οποίας ήταν και ο δημιουργός. Ο δεύτερος γάμος του Αττίκ με την καλλονή της εποχής, την ηθοποιό Μαρίκα Φιλιππίδου (η οποία αργότερα παντρεύτηκε τον πολιτικό Σταμάτη Μερκούρη, πατέρα της Μελίνας Μερκούρη), είχε ατυχή κατάληξη. Κάποιο βράδυ η Φιλιππίδου με τον νέο σύζυγό της, τον ίλαρχο Σταμάτη Μερκούρη, εμφανίστηκε στη Μάντρα και το κοινό, περιπαιχτικά, άρχισε να ζητά το Είδα Μάτια, που ήταν γραμμένο για εκείνην. Ο Αττίκ αποσύρθηκε

πικραμένος, και μετά από 10 λεπτά, αφού αυτοσχεδίασε, επέστρεψε και έπαιξε το Ζητάτε να σας πω ως απάντηση.

3.ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1940-1960

3.1 Κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επηρέασαν το τραγούδι.

Κατά την διάρκεια του 1941-1960 υπήρξαν πολλά ιστορικά γεγονότα που επηρέασαν την ελληνική μουσική. Η κατοχή της Ελλάδας κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ξεκίνησε τον Απρίλιο του 1941 και υπήρξε αποτέλεσμα της γερμανικής εισβολής. Η κατοχή τερματίστηκε με την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων από την Ελλάδα τον Οκτώβριο του 1944. Η κατοχή επέφερε τεράστια δεινά στον ελληνικό λαό και προκάλεσε ανυπολόγιστες καταστροφές. Όταν η Ελλάδα απελευθερώθηκε τον Οκτώβριο του 1944, υπήρχε κλίμα ακραίας πολιτικής πόλωσης που σύντομα οδήγησε στο ξέσπασμα του εμφυλίου. Το 1940-1953 το ελληνικό τραγούδι επηρεάζεται από την εργατική περίοδο. Κυκλοφορούν τραγούδια διαμαρτυρίας ,της εργατικής ζωής, του ξενιτεμού και της μάνας. Θα πρέπει να σημειώσουμε πως στη διάρκεια της Κατοχής, το πολιτικό τραγούδι δεν εγγραφόταν σε δίσκους, αλλά απλώς τραγουδιόταν κρυφά και συνωμοτικά, σε μέρη που δεν είχε κατακτητές ή πληροφοριοδότες-προδότες. Γι' αυτό και εκφραζόταν άμεσα, χωρίς λογοκρισία, χωρίς αλληγορίες και μεταμφίεση. Ένας σοβαρός παράγοντας που ευνοούσε την άμεση έκφρασή του ήταν και η άγνοια της ελληνικής γλώσσας από τους κατακτητές, σε αντίθεση με την εποχή του Εμφυλίου Πολέμου, με την παρουσία της αυστηρότατης λογοκρισίας και τον επιδιωκόμενο σκοπό, άλλωστε, των τραγουδιών-που ήταν να γραμμοφωνηθούν και να κυκλοφορήσουν.

Το στιχουργικό ύφος αποκτά περισσότερο ποιητικό χαρακτήρα. Όσον αφορά την ενορχήστρωση, χρησιμοποιούνται πρόσθετα πολυφωνικά όργανα, όπως το ακορντεόν και το πιάνο. Άλλα θέματα που θίγονται από το αυτή την περίοδο είναι ο έρωτας και η γυναίκα αλλά και το κρασί .Το 1946 έρχεται ένα άκουσμα μουσικής ,η τζαζ. Η Ελληνική μουσική επηρεάζεται από την Αμερικανική . Το 1950 ο Βασίλης Τσιτσάνης γίνεται ένας από τους πρωτεργάτες του ελληνικού λαϊκού τραγουδιού, αποτελώντας ταυτόχρονα και γέφυρα ανάμεσα στο

ρεμπέτικο και το λαϊκό τραγούδι. Η μεταβολή στο λεγόμενο λαϊκό γίνεται φανερό στην μουσική με την επιβολή ευρωπαϊκού κουρδίσματος στο μπουζούκι και την προσθήκη της τέταρτης χορδής από τον Χιώτη το 1953. Η δισκογραφία, το ραδιόφωνο, και οι ελληνικές κινηματογραφικές ταινίες επηρεάζουν αποφασιστικά την δημιουργία και την διάδοση του λαϊκού τραγουδιού. Στην θεματολογία επικρατεί το ερωτικό στοιχείο, αλλά δεν λείπουν και θέματα που αφορούσαν στα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας όπως ο εμφύλιος, η μετανάστευση, η ξενιτιά, η φτώχεια και οι κοινωνικές αδικίες. Στο πλαίσιο ενός γενικότερου εξωτισμού εισάγονται επίσης αραβοπερσικές διασκευές τραγουδιών και εξωτική θεματολογία, αλλά και ρυθμοί, απόρροια της τάσης φυγής από κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα της μετεμφυλιακής περιόδου. Το λαϊκό τραγούδι γίνεται σταδιακά αποδεκτό και από τις ανώτερες κοινωνικές τάξεις, και ανάλογα με τις προτιμήσεις του κοινού διαμορφώνονται επιμέρους ύφη όπως «βαρύ λαϊκό», το «ελαφρολαϊκό» κ.α.

3.2 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΕΣ, ΣΥΝΘΕΤΕΣ

Βασίλης Τσιτσάνης

Ο Τσιτσάνης γεννήθηκε στα Τρίκαλα στις 18 Ιανουαρίου του 1915 από Ηπειρώτες γονείς και απεβίωσε στις 18 Ιανουαρίου του 1984. Ο πατέρας του ήταν Γιαννιώτης και η μητέρα του από τα Ζαγόρια. Από μικρή ηλικία έδειξε ενδιαφέρον για τη μουσική και έμαθε μαντολίνο και βιολί και φυσικά μπουζούκι. Το φθινόπωρο του 1936 ο Τσιτσάνης επισκέφθηκε την Αθήνα. Κύριος σκοπός του είναι να σπουδάσει Νομική, αλλά γρήγορα τον κερδίζει η μουσική. Οι πρώτες του επιρροές είναι τα τραγούδια του Βαγγέλη Παπάζογλου και του Μάρκου Βαμβακάρη. Πρώτη του εμφάνιση γίνεται στο μαγαζί «Μπιζέλια» ενώ σύντομα γνωρίζει τον σπουδαίο αλλά αδικημένο από την Ιστορία τραγουδιστή Δημήτρη Περδικόπουλο. Ο Περδικόπουλος τον πηγαίνει στην Odeon

όπου ηχογραφεί τα πρώτα του τραγούδια. «Σ' έναν τεκέ μπουκάρανε» είναι η πρώτη ηχογράφηση του Τσιτσάνη. Την περίοδο 1937-1940 γράφει καταπληκτικά τραγούδια τα οποία ηχογραφεί με τις φωνές του Δημήτρη Περδικόπουλου, και των άλλων σπουδαιών τραγουδιστών εκείνης της εποχής, Στράτου Παγιουμτζή Μάρκου Βαμβακάρη Στελλάκη Περπινιάδη με τους οποίους σε πολλές ηχογραφήσεις ο Τσιτσάνης συμμετέχει σαν δεύτερη φωνή. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής ο Τσιτσάνης έμεινε στη Θεσσαλονίκη, όπου για ένα μεγάλο διάστημα είχε δικό του μαγαζί, το «Ουζερί ο Τσιτσάνης», στη διασταύρωση Παύλου Μελά και Τσιμισκή, που έγινε διάσημο. Εκεί έγραψε μερικά από τα καλύτερα τραγούδια του, τα οποία ηχογραφήθηκαν μετά την λήξη του πολέμου.

Μανώλης Χιώτης

Ο Μ. Χιώτης γεννήθηκε στις 21/3/1921 στην Θεσσαλονίκη. Ο πατέρας Δ. Χιώτης ήταν ένας βαρύμαγκας από τον Πειραιά . Από μικρή ηλικία ο Μ. Χιώτης άρχισε να ασχολείται με τα λαϊκά όργανα και ξεκίνησε να μαθαίνει αρχικά κιθάρα , μπουζούκι και ούτι . Έτσι από 15 ετών όταν η οικογένεια του μετακόμισε στο Ναύπλιο άρχισε να εργάζεται επαγγελματικά ως μουσικός .

Ο Μ. Χιωτης πρόσθεσε για πρώτη φορά στη Ελλάδα την τέταρτη χορδή στο μπουζούκι .

Μανώλης Αγγελόπουλος

Γεννήθηκε στις 8 Απριλίου 1939, ενώ ο τόπος γέννησής του παραμένει αδιευκρίνιστος καθώς γεννήθηκε στην διαδρομή από την Αλεξάνδρεια προς άλλη επαρχία της Μακεδονίας. Πρέπει να πολιτογραφήθηκε στον Άγιο Αθανάσιο Δράμας. Ήταν το πρώτο παιδί της μητέρας του Ερασμίας, που τον γέννησε σε ηλικία 20 χρονών, και του πατέρα του, Ηλιακό Αγγελόπουλο. Είχε έναν μικρότερο αδελφό, τον Λεύτερη. Από παιδί γύρισε όλη την Ελλάδα

μέσα σε ένα τροχόσπιτο. Ο γονείς του ήταν πλανόδιοι έμποροι. Ο μικρός Μανώλης τραγούδαγε στο megάφωνο του αυτοκινήτου πουλώντας την πραμάτεια. Λόγω του χαμού του πατέρα του, σε ηλικία 13 ετών προσπάθησε να βοηθήσει την οικογένειά του δουλεύοντας σε διάφορα κέντρα διασκέδασης κοντά στην περιοχή της Αγίας Βαρβάρας και στα Πετράλωνα όπου έμενε με την οικογένειά του. Το ταλέντο του δεν άργησε να ανακαλυφτεί. Ακολούθησε η πρώτη ηχογράφιση το 1957. Κατά την δεκαετία του '60 έγινε ευρύτερα γνωστός καθώς τραγουδούσε τραγούδια για τον προσφυγικό ελληνισμό και τα εξωτικά μέρη. Η μουσική του έχει επιδράσεις από την ελληνική λαϊκή μουσική, από την μουσική των Ρομά και από την Αραβική μουσική, και συγκεκριμένα το τσιφτετέλι.

4.ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1960-1980

4.1 Κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επηρέασαν το τραγούδι.

Μελετώντας τα ιστορικά δεδομένα τις εποχής με την "απόσταση" δυο δεκαετιών παραμένει ακόμα δύσκολο να απαντήσει κανείς αβασάνιστα στο ερώτημα αν σημαντικότερο ρόλο στην εξέλιξη του τραγουδιού αυτή την εικοσαετία έπαιξε ο πολιτικός παράγοντας (η παρέμβαση τις χούντας στην ελληνική κοινωνία και τον ελληνικό πολιτισμό) ή ο κοινωνικοοικονομικός (αστικοποίηση και πορεία τις ελληνικής κοινωνίας - μοιραία και της ελληνικής δισκογραφίας προς την εκβιομηχάνιση). Οι επί μέρους παρατηρήσεις από την αρχή μέχρι το τέλος τις εικοσαετίας μάλλον μπερδεύουν πάρα ξεκαθαρίζουν τους σχετικούς "μύθους". Παρ' όλες τις απαγορεύσεις η δημιουργική δύναμη του τραγουδιού εμφανίζεται πολύ πιο πλούσια και η απήχηση του πολύ πιο ξεκάθαρη τα πρώτα χρόνια. Το τραγούδι την τελευταία περίοδο της χούντας παραμένει κατ' εξοχήν στα χέρια δημιουργών με προσωπική άποψη. Ξεχωρίζουν νέα αξιόλογα πρόσωπα στο χώρο της δημιουργίας άλλα και της ερμηνείας και η θέση του κάθε είδους. Είναι δεδομένη η απήχηση κατ' εξοχήν τραγουδιστών ειδώλων συχνά σε βάρος της εξέλιξης κάποιων δημιουργικών προτάσεων, καθώς έτσι καθιερώνεται εμπορικά- με δεδομένη την "πολιτική" κόπωση τις πρώτης μεταπολιτευτικής περιόδου- η κατοπινή στήριξη μιας "πολιτικής" η οποία συμπεριλαμβάνει εποχικές μόδες που δεν έχουν την ανάγκη μιας προσωπικής

αναζήτησης μιας καλλιτεχνικής δημιουργίας. οι νέοι συνθέτες και τραγουδοποιοί μερικοί από αυτούς αξιόλογοι που πρωτοπαρουσιάζονται στην δεκαετία του '70 δείχνουν ότι δεν έχουν να προτείνουν κάτι εντελώς νέο, δεν έχουν να πουν κάτι περισσότερο "ευφυέστατο" από αυτά που ήδη διατυπώθηκαν στην δεκαετία του '60. Το έργο τους στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στις κατακτήσεις της δεκαετίας αυτής και η πρόσφορα τους αποτελεί την αναπόδραστη και φυσική συνέχεια της. Στην δεκαετία του 70 και λίγο μετά την μεταπολίτευση που ακολούθησε την πτώση των δικτατόρων παρατηρήθηκε μια έξαρση του πολιτικού λόγου μέσα από αυτές τις μορφές τις τέχνης.

Ειδικότερα στο τραγούδι, το φαινόμενο αυτό πήρε τεράστιες διαστάσεις καθώς οι περισσότεροι συνθέτες έστρεψαν την προσοχή του ότι είχαν σχέση με τις "ιδεολογικοπολιτικές" καταστάσεις και εξέλιξης γράφοντας τραγούδια ή και μουσικά έργα με πολιτικό περιεχόμενο. Μπορούμε επομένως να πούμε με βεβαιότητα ότι στην δεκαετία του 70 και κυρίως στο χρονικό διάστημα 1974-1976 το ελληνικό τραγούδι-πέρα από όλα τα αλλά-φορτίστηκε από το πολιτικό πάθος που δημιούργησε η "δικτατορία". Μέσα στο γενικότερο αυτό κλίμα πολιτικοποίησης της μουσικής μας ζωής ήταν επόμενο να ευνοηθεί η επαναφορά του απαγορευμένου για πολλά χρόνια αντάρτικου τραγουδιού. Στη δεκαετία του 70 παρατηρείται μια πρωτοφανής καταφύγει στον ποιητικό λόγο από πολλούς συνθέτες, αξιόλογους και μη. Προς το τέλος της δεκαετίας του 70 και συγκεκριμένα στην περίοδο 1978 - 1980 παρατηρείται για άλλη μια φορά η επάνοδος στην μουσική του ρεμπέτικου τραγουδιού -ενός είδους τραγουδιού που άφησε την τελευταία του πνοή την δεκαετία '40. Η δεκαετία του '70 δεν παύει να είναι και αυτή - όπως και η προηγούμενη άλλωστε - μια χρυσή δεκαετία για το έντεχνο λαϊκό τραγούδι. Το έντεχνο λαϊκό τραγούδι δεκαετίας 60-70 έφτασε σε πολύ υψηλά επίπεδα σε σχέση με τα άλλα είδη μουσικής και οι κατακτήσεις του ξεπέρασαν τα σύνορα της πατρίδας μας. Τα λαϊκά και ρεμπέτικα τραγούδια ήταν δημοφιλή κυρίως στην εργατική τάξη κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1940 και 1950. Κάθε αυτού ρεμπέτικο τραγούδι δεν ήταν γνωστό στις μεγάλες μάζες μέχρι τη δεκαετία του 1970 και ειδικά μετά την μεταπολίτευση, όταν ο Γιώργος Νταλάρας, ο Μπάμπης Γκολές και πολλοί άλλοι άρχισαν να

αναπαραγάγουν παλιά ρεμπέτικα τραγούδια που μαζί με τα αντάρτικα είχαν γίνει μόδα.

Στην δεκαετία του 1960 κάνει την εμφάνιση του και το έντεχνο τραγούδι, αρχικά με την έννοια τις μελοποιημένης ποίησης και των "κύκλων τραγουδιών" με κύριους εκπρόσωπους τον Μάνο Χατζηδάκη και τον Μίκη Θεοδωράκη.

Το 1964 εμφανίζεται το *Νέο Κύμα* ένα είδος μουσικής που πήρε το όνομα του από το γαλλικό *nouvel vague*. Στα στέκια κυριαρχεί, κυρίως, η μπαλάντα, στην οποία προστίθενται μετά από λίγο καιρό στοιχεία λαϊκού ήχου και παραδοσιακές προσμίξεις. Τότε παρουσιάζονται, επίσης, λίγα τραγούδια με στοιχεία ελαφρού και ατμοσφαιρικού ροκ. Τα τραγούδια του Νέου Κύματος ήταν γεμάτα αθωότητα και αστεία στοιχεία. Οι τραγουδιστές άγνωστοι στο ευρύ κοινό είχαν μόλις αποφοιτήσει ή

ήταν φοιτητές ή απλά μουσικοί οι οποίοι προέρχονταν από παρέες που σύχναζαν εκεί. Μελωδίες και τραγούδια προσφέρουν οι Γιάννης Γλέζος, Λίνος Κόκοτος, Νίκος Μαμαγκάκης, Νότης Μαυρουδής. Γνωστοί συνθέτες και ποιητές δίνουν στίχους, όπως ο Άκης Δασκαλόπουλος, ο Κώστας Γεωργουσόπουλος ο Δημήτρης Σωτηρόπουλος, ο Κώστας Κωτούλας. Κάποιοι μουσικοί είναι ο Κηληδόνης, ο Πάριος, ο Παπακωνσταντίνου, ο Σαββόπουλος, ο Σιδηρόπουλος. Ακόμη και ο Αττίκ, ένας από τους μεγάλους Έλληνες πρωτοπόρους στη μουσική, ξεκίνησε από ένα είδος μπουάτ, τη Μάντρα.

4.2 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΕΣ, ΣΥΝΘΕΤΕΣ

Αρκετοί νέοι συνθέτες και τραγουδοποιοί-μερικοί από αυτούς αξιόλογοι-που πρωτοπαρουσιάζονται στην δεκαετία του '70 δείχνουν ότι δεν έχουν να προτείνουν κάτι εντελώς νέο δεν έχουν να πουν κάτι περισσότερο "ευφάνταστο" από αυτά που ήδη διατυπώθηκαν στην δεκαετία του '60. Το έργο τους στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στις κατακτήσεις της δεκαετίας αυτής και η προσφορά τους αποτελεί την αναπόδραστη και φυσική συνέχειά της.

Μάνος Χατζιδάκις

Ο **Εμμανουήλ (Μάνος) Χατζιδάκις** ήταν ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες μουσικοσυνθέτες. Το έργο του θεωρείται πως συνέδεσε τη λόγια με τη λαϊκή μουσική και περιλαμβάνει δεκάδες ηχογραφήσεις πολλές από τις οποίες αναγνωρίζονται σήμερα ως κλασικές. Πρώτη εμφάνιση του Χατζιδάκι ως συνθέτη πραγματοποιείται το 1944 με τη συμμετοχή του στο έργο *Τελευταίος Ασπροκόρακας* του Αλέξη Σολωμού, στο Θέατρο Τέχνης του Κάρολου Κουν. Στη σχολή του Θεάτρου Τέχνης, ο Χατζιδάκις θα παρακολουθήσει και μαθήματα υποκριτικής, αν και τελικά ο ίδιος ο Κουν θα τον αποτρέψει. Η συνεργασία του με το Θέατρο Τέχνης θα διαρκέσει περίπου δεκαπέντε χρόνια και αποφέρει μουσική για σημαντικό αριθμό έργων του σύγχρονου θεάτρου. Το 1961 του απονέμεται το βραβείο Όσκαρ για το τραγούδι *Τα παιδιά του Πειραιά*, από την ταινία του Ζυλ Ντασέν *Ποτέ την Κυριακή*, το οποίο συμπεριλαμβάνεται και στα δέκα εμπορικότερα τραγούδια του 20ού αιώνα. Ο ίδιος ο Χατζιδάκις, θεωρεί πως η ελαφρά μουσική του για τον κινηματογράφο του προσδίδει μια «ανεπιθύμητη λαϊκότητα» την οποία δεν αποδέχεται και φθάνει στο σημείο να αποκηρύξει μεγάλο μέρος της. Σημαντικός σταθμός στο έργο του Χατζιδάκι για το θέατρο αποτελεί ακόμα η παράσταση *Οδός Ονείρων* (1962) σε σκηνοθεσία Αλέξη Σολωμού και πρωταγωνιστή το Δημήτρη Χορν. Την περίοδο 1963-1966 διευθύνει την «Πειραματική Ορχήστρα Αθηνών» – της οποίας είναι και ιδρυτής - και στο σύντομο χρονικό διάστημα της λειτουργίας της δίνει 20 συναυλίες με πρώτες παρουσιάσεις δεκαπέντε έργων Ελλήνων συνθετών. Το 1966 ο Μάνος Χατζιδάκις επισκέπτεται την Αμερική προκειμένου να ανεβάσει στο *Broadway* με τον Ζυλ Ντασέν και τη Μελίνα Μερκούρη τη θεατρική διασκευή του *Ποτέ την Κυριακή* με τον τίτλο *Illya Darling*. Κατά την παραμονή του στην Αμερική έρχεται σε επαφή με την ποπ και ροκ αμερικανική μουσική σκηνή, γεγονός που έχει σαν αποτέλεσμα την ηχογράφηση του κύκλου τραγουδιών *Reflections* σε συνεργασία με το συγκρότημα *New York Rock and Roll Ensemble*. Παράλληλα ξεκινά τη σύνθεση λιμπρέτων για τρία μουσικά έργα (*Μεταμορφώσεις*, *Όπερα για Πέντε*,

Ντελικανής) ενώ ηχογραφεί και το *Χαμόγελο της Τζοκόντας*, ένα από τα περισσότερο γνωστά έργα του.

Γιώργος Ζαμπέτας

Ο **Γιώργος Ζαμπέτας**, γνωστός δεξιότηχνης του μπουζουκιού, γεννήθηκε στις 25 Ιανουαρίου 1925 στην Αθήνα αλλά είχε καταγωγή από την Κύθνο. Πέθανε στις 10 Μαρτίου του 1992. Από πολύ μικρή ηλικία ο Γιώργος Ζαμπέτας έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για τη μουσική, αφού παράλληλα με την απασχόλησή του στο κουρείο του πατέρα του ως βοηθός, «σκάρωνε» κρυφά στο μπουζούκι τις πρώτες του μελωδίες. Οτιδήποτε στη φύση παρήγε ήχο, τον συνάρπαζε και

τον βοηθούσε στις συνθέσεις του, σύμφωνα με όσα ο ίδιος εκμυστηρεύτηκε στη βιογραφία του, λίγο πριν το θάνατό του.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '50 ο Ζαμπέτας γράφει τα πρώτα του γνήσια ρεμπέτικα τραγούδια με γνωστούς ερμηνευτές όπως οι Πρόδρομος

Τσαουσάκης (*Σαν σήμερα, σαν σήμερα...*), Στέλιος Καζαντζίδης (*Βαθειά στη θάλασσα θα πέσω*), Μανώλης Καναρίδης (*Όταν θα λάβεις αυτό το γράμμα*), Πόλυ Πάνου (*Να πας να πεις στη μάνα μου*) κ.α. Έκδηλο ήταν από τότε το ταλέντο και το εκπληκτικό του παίξιμο, ωστόσο ακόμη δεν είχε κατασταλάξει στο πασίγνωστο ιδιαίτερο στυλ, που τον καθιέρωσε σαν ένα μοναδικό «σώου-μαν» στο χώρο. Την επόμενη δεκαετία, τα τραγούδια του γνωρίζουν τεράστια επιτυχία καθώς πραγματοποιεί εμφανίσεις στα σπουδαιότερα λαϊκά κέντρα διασκέδασης, ενώ ταξιδεύει στο εξωτερικό (Ευρώπη και Αμερική) και παράλληλα συμμετέχει σε περισσότερες από 100 ταινίες του ακμάζοντα εκείνο τον καιρό Ελληνικού Κινηματογράφου. Δημιουργίες του όπως «*Τα δειλινά*», «*Τα ξημερώματα*», «*Δεν έχει δρόμο να διαβώ*» κ.α. παρέμειναν αξεπέραστες και τον κατατάσσουν στις υψηλότερες βαθμίδες του μουσικού στερεώματος.

Γρηγόρης Μπιθικώτσης

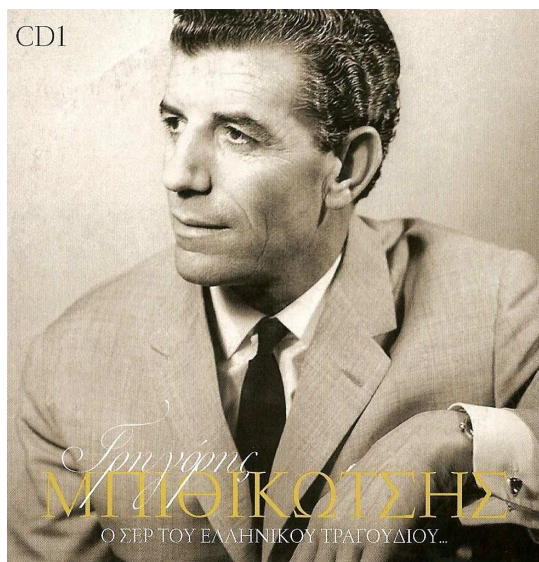
Ο **Γρηγόρης Μπιθικώτσης** ήταν ένας από τους μεγαλύτερους Έλληνες τραγουδοποιούς και ερμηνευτές. Γεννήθηκε στο Περιστέρι, στις 11 Δεκεμβρίου 1922 στην Αθήνα και πέθανε στις 7Απριλίου 2005. Πρόκειται για έναν από τους πιο δημοφιλείς Έλληνες λαϊκούς τραγουδιστές του 20ού αιώνα. Μπήκε στην δισκογραφία το 1949 σε ηλικία 25 ετών ως συνθέτης με το τραγούδι

"*Το καντήλι τρεμοσβήνει*" σε στίχους Χαράλαμπου Βασιλειάδη. Συνέθεσε περισσότερα από 200 τραγούδια, πολλά από τα οποία έγιναν μεγάλες επιτυχίες, όπως τα "*Του Βοτανικού ο μάγκας*", "*Σε τούτο το στενό*", "*Επίσημη αγαπημένη*", "*Τρελοκόριτσο*", "*Στου Μπελαμή το ουζερί*", "*Ένα όμορφο αμάξι με δυο άλογα*" και πλήθος άλλων.

Η συνεργασία του με το Μίκη Θεοδωράκη (τον οποίο γνώρισε ενώ ήταν εξόριστος στη Μακρόνησο) αλλά και με το Μάνο Χατζιδάκι "γέννησε" τα καλύτερα ίσως τραγούδια του. Με την ερμηνεία του στον «Επιτάφιο» του Μίκη Θεοδωράκη και του Γιάννη Ρίτσου χάραξε νέους δρόμους στο λαϊκό τραγούδι, ενώ σημαντική ήταν η ερμηνεία του στο «Άξιον Εστί» των Ελύτη - Θεοδωράκη. Επίσης, ερμήνευσε τραγούδια του Μάρκου Βαμβακάρη, του Βασίλη Τσιτσάνη, του Γιώργου Μητσάκη, του Γιάννη Παπαϊωάννου και του Άκη Πάνου. Στις συνεργασίες του αξίζει επίσης να αναφερθούν αυτές με το Σταύρο Ξαρχάκο και το Δήμο Μούτση.

Στέλιος Καζαντζίδης

Ο **Στέλιος Καζαντζίδης** (1931-2001) ήταν Έλληνας λαϊκός τραγουδιστής. Συγκαταλέγεται στους σημαντικότερους τραγουδιστές του ελληνικού λαϊκού τραγουδιού. Στα 1952, ο Καζαντζίδης κάνει το δισκογραφικό ντεμπούτο του με ένα τραγούδι του Απόστολου Καλδάρα. Το τραγούδι αυτό έφερε τον τίτλο "Για μπάνιο πάω".

Ήταν ένα τραγούδι γραμμένο για τον καύσωνα που επικρατούσε εκείνο το καλοκαίρι στην πρωτεύουσα. Ο δίσκος δεν πούλησε γιατί μιμήθηκε τη φωνή του Προδρόμου Τσαουσάκη και η καριέρα του Στέλιου Καζαντζίδη θα έσβηνε πριν καλά καλά αρχίσει. Αυτός που αντιλήφθηκε τις δυνατότητες της φωνής του Καζαντζίδη ήταν ο συνθέτης Γιάννης Παπαϊωάννου. Το τραγούδι του *οι «βαλίτσες»* γίνεται μεγάλη επιτυχία και το φαινόμενο Καζαντζίδη αρχίζει να παίρνει σάρκα και οστά. Το 1969 αποφασίζει να αποσυρθεί για περίπου 2 χρόνια από την δισκογραφία. Τότε είναι που κάνει και την προσπάθεια να δημιουργήσει τη δική του εταιρεία, την "STANDAR" αλλά τα κατεστημένα συμφέροντα και η λογοκρισία στα χρόνια της Χούντας των Συνταγματαρχών δεν τον αφήνουν. Την ίδια μοίρα είχαν και οι όποιες άλλες επιχειρηματικές κινήσεις, όπως η εκτροφή βατράχων, το ούζο «Υπάρχω» που κυκλοφόρησε αργότερα κτλ.

Στράτος Διονυσίου

Ο **Στράτος Διονυσίου** ήταν Έλληνας λαϊκός τραγουδιστής. Γεννήθηκε στις 8

Νοεμβρίου του 1935 στη Νιγρίτα των Σερρών. Το 1959, ο Στράτος Διονυσίου γραμμοφώνησε και τον πρώτο του δίσκο 45 στροφών με το τραγούδι «*Δεν είμαι ένοχος*» σε στίχους Χρήστου Κολοκοτρώνη και μουσική Σταύρου Χατζηδάκη να κάνει αξιοσημείωτη επιτυχία. Την μεγάλη του δόξα ο Στράτος Διονυσίου τη γνώρισε το 1967. Εκείνη τη χρονιά γνωρίστηκε και άρχισε να συνεργάζεται με

έναν από τους μεγαλύτερους συνθέτες του λαϊκού τραγουδιού, τον Άκη Πάνου. Ο Πάνου του έδωσε τραγούδια που έγιναν αμέσως επιτυχίες: «*Και τι δεν κάνω*», «*Γιατί καλέ γειτόνισσα*», «*Του κόσμου το περίγελο*», «*Αστη να φύγει*», «*Εγώ καλά σου τα 'λεγα*», «*Στο σταθμό του Μονάχου*», «*Θα ρίξω ροδοζάχαρη*», «*Ήταν ψεύτικα*», «*Μια γυναίκα*», «*Φέρτε το παιδί του χάρου*» έγιναν πολύ μεγάλες επιτυχίες στα επόμενα χρόνια. Ο Στράτος κυκλοφόρησε στη συνέχεια πλειάδα τραγουδιών που έσπασαν ρεκόρ πωλήσεων: «*Ο παλιατζής*», «*Μπαγλαμάδες και μπουζούκια*», «*Ένας αητός γκρεμίστηκε*», «*Αγάπη μου επικίνδυνη*», «*Αφιλότιμη*», ορισμένες μόνο από τις μεγάλες του επιτυχίες. Ο

Στράτος έκανε επιτυχίες τα τραγούδια του μέσα στα μαγαζιά πρώτα και έπειτα στους δίσκους. Ενδεικτικό είναι ότι στα μαγαζιά που δούλεψε, πρωτοτραγούδησε πάνω από 5.000 τραγούδια, εκ των οποίων επέλεγε αυτά που θα έβγαζε σε δίσκο.

Άκης Πάνου

Ο **Άκης** (Αθανάσιος-Δημήτριος) **Πάνου** (15 Δεκεμβρίου 1933, Καλλιθέα-7 Απριλίου 2000, Αθήνα), είναι ένας απ'τους σημαντικότερους Έλληνες τραγουδοποιούς. Ο Άκης Πάνου μπήκε στην δισκογραφία το 1958 με τα τραγούδια: «*Το παιδί μου απόψε πίνει*» με την Καίτη Γκρέυ και «*Μια βραδιά καταραμένη*» με την Δούκισσα, σε στίχους Χρήστου Κολοκοτρώνη. Ακολουθούν αρκετές επιτυχίες μεταξύ των οποίων το «*Ξημέρωσε καλή μου*» (1964) και «*Καρδιά μου μην παραπονιέσαι*» (1964). Το 1967 ο δημιουργός λογοκρίνεται για τους στίχους του «*Θα κλείσω τα μάτια*», τραγούδι που θα κυκλοφορήσει αργότερα με διαφορετικούς στίχους. Παρόλα αυτά είναι μια πολύ παραγωγική χρονιά γράφοντας μεταξύ άλλων το «*Η πιο μεγάλη ώρα*», «*Μοίρα μου γιατί μ' αφήνεις*», «*Ρολόι κομπολόι*», «*Είδα τα μάτια σου κλεμμένα*» κα. Η περίοδος 1968-69 είναι γεμάτη επιτυχίες όπως το «*Δεν θέλω την συμπόνια κανενός*», «*Όταν σημάνει η ώρα*», «*Γιατί καλέ γειτόνισσα*», «*Και τι δεν κάνω*», «*Πήρα από χέρι σου νερό*», «*Του κόσμου το περίγελο*», «*Ούτε αχ δεν θα πω*» κα.

Μάνος Λοΐζος

Ο **Μάνος Λοΐζος** ήταν μουσικός, συνθέτης, στιχουργός και τραγουδιστής. Γεννήθηκε στις 22 Οκτωβρίου του 1937 στην Αλεξάνδρεια (ή σύμφωνα με άλλες μαρτυρίες στη Λάρνακα και λίγο αργότερα μετανάστευσαν οικογενειακώς στην Αίγυπτο προς αναζήτηση καλύτερης ζωής και πέθανε σε νοσοκομείο στη Μόσχα, στις 17 Σεπτεμβρίου 1982. Το 1962

ηχογραφεί το πρώτο του σαρανταπεντάρι *Το τραγούδι του δρόμου* σε στίχους Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα και ερμηνεία από τον Γιώργο Μούτσιο. Τον Μάρτιο του 1965 παντρεύεται την πρώτη του σύζυγο Μάρω Λήμνου. Μαζί της αποκτά και μία κόρη, την Μυρσίνη. Όταν επιβλήθηκε η Χούντα των Συνταγματαρχών έφυγε για την Αγγλία τον Σεπτέμβριο του 1967, για να επιστρέψει πάλι στην Ελλάδα στις αρχές της επόμενης χρονιάς.

Μίμης Πλέσσας

Ο **Μίμης Πλέσσας**, του Αντωνίου είναι Έλληνας συνθέτης με διεθνείς διακρίσεις. Γεννήθηκε στις 12 Οκτωβρίου 1924 στην Αθήνα. Έχει διευθύνει

πολλές από τις μεγαλύτερες ορχήστρες στον κόσμο, σε έργα του και πρώτο-διακρίθηκε αφενός για τη θεατρική του προσφορά στο Παρίσι το 1958, και για την κινηματογραφική του στο Εδιμβούργο και τις ΗΠΑ το 1964 και 1965 αντίστοιχα. Αυτών ακολούθησαν πάμπολλες διακρίσεις ελληνικές και ξένες. Επίσης, ο Μίμης Πλέσσας υπήρξε ο παραγωγός της ιστορικής ραδιοφωνικής εκπομπής "Σε 30 δευτερόλεπτα" που ήταν μια εκπομπή βράβευσης γνώσεων με διάφορα δώρα, (ραδιόφωνα και βιβλία), στη δεκαετία του 1960 - 1970. Επίσης συμμετείχε σε πλείστες διεθνείς και ελληνικές επιτροπές κρίσης καλλιτεχνικών γεγονότων. Είναι μέλος της Ελληνικής Εταιρίας Θεατρικών Συγγραφέων, της Εταιρίας Μουσικοσυνθετών Στιχουργών Ελλάδος, της ΕΡΓΗΜ (σύγχρονης μουσικής) και πολλών άλλων καλλιτεχνικών συλλόγων. Ο Μίμης Πλέσσας έχει τιμηθεί επανειλημμένα τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Συνολικά έχει λάβει έξι διακρίσεις στην Ελλάδα (Αθήνα και Θεσσαλονίκη 1959, 1963, 1964 και 1967), και επτά διεθνείς διακρίσεις (Βαρκελώνη το 1960, Βαρσοβία το 1962, Βέλγιο το 1963, Ιταλία (Άλτο Μόντε) 1964, ΗΠΑ το 1965, Παρίσι το 1968 και Τόκιο το 1970). Έχει λάβει, επίσης, τόσο χρυσούς όσο και πλατινένιους δίσκους.

Θάνος Μικρούτσικος

Ο **Αθανάσιος (Θάνος)**

Μικρούτσικος είναι Έλληνας συνθέτης, μουσικός. Άρχισε να συνθέτει στα τέλη της δεκαετίας του '60, αλλά επίσημα εμφανίστηκε το 1975, με το δίσκο *Πολιτικά τραγούδια*. Συνέχισε την πορεία του ως στρατευμένος δημιουργός μελοποιώντας Ρίτσο, Μαγιακόφσκι,

Μάνο Ελευθερίου, Μπρεχτ και άλλους. Οι δίσκοι του "Καντάτα για τη Μακρόνησο", "Φουέντε Οβεχούνα", "Τροπάρια για Φονιάδες", "Μουσική πράξη στον Μπρεχτ", είναι χαρακτηριστικοί του κλίματος της μεταπολίτευσης της περιόδου 1975-78. Ειδικά η "Καντάτα για τη Μακρόνησο", έργο πρωτοποριακό για την εποχή του, όπου ο συνθέτης πειραματίζεται πάνω στην ατονική μουσική, γνώρισε διακρίσεις σε διεθνή φεστιβάλ και σημαδεύτηκε από την καταπληκτική ερμηνεία της Μαρίας Δημητριάδη.

Στη συνέχεια, με τον δίσκο *Σταυρός Του Νότου*, σε ποίηση Νίκου Καββαδία, ανοίχτηκε σε ευρύτερη τραγουδιστική θεματική, υπηρετώντας παράλληλα το θέατρο, καθώς και την ηλεκτρονική και ατονική μουσική. Με την ίδια αγάπη πάντα για τον έμμετρο λόγο συνεχίζει να μελοποιεί Ρίτσο, Αλκαίο, Τριπολίτη, Βιγιόν, Καβάφη και άλλους. Ακόμα, έχει παρουσιάσει την όπερα *Ελένη* και έχει μελοποιήσει παραμύθια για μικρούς (και έξυπνους μεγάλους!)

Συνεργάστηκε με κορυφαίες ερμηνεύτριες όπως η Μαρία Δημητριάδη, η Χάρης Αλεξίου και η Ιταλίδα Milva, αλλά και μεγάλους ερμηνευτές όπως ο Μανώλης Μητσιάς, Δημήτρης Μητροπάνος, Βασίλης Παπακωνσταντίνου, Χρήστος Θηβαίος, Γιάννης Κούτρας και πολλούς ακόμα για να ονοματιστούν ξεχωριστά. Έχει λάβει αξιοπρεπή αναγνώριση του έργου του στην δυτική Ευρώπη. Στη διάρκεια της καριέρας του κατόρθωσε να ελευθερώσει τη μορφή του ελληνικού τραγουδιού, προσθέτοντας στοιχεία από την νεωτεριστική και κλασικιστική δυτικό-ευρωπαϊκή παράδοση, ενώ πειραματίστηκε με την μίξη τονικών και ατονικών στοιχείων και τη μορφική παραλλαγή.

Σταύρος Ξαρχάκος

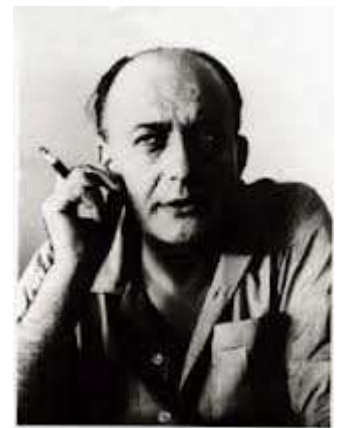
Ο **Σταύρος Ξαρχάκος** είναι Έλληνας μουσικοσυνθέτης. Στην αρχή της σταδιοδρομίας του γράφει μουσική κυρίως για το θέατρο και τον κινηματογράφο και έτσι ξεχώρισε ως συνθέτης κινηματογραφικής και θεατρικής μουσικής. Πρώτη του μεγάλη επιτυχία είναι η μουσική που έγραψε το 1963

για την κινηματογραφική ταινία του Βασίλη Γεωργιάδη «Κόκκινα Φανάρια». Τα τραγούδια «Άπονη ζωή», «Φτωχολογιά» και το «Παράπονο» έγιναν μεγάλες επιτυχίες και ήταν τα πρώτα τραγούδια που έγραψε ο Λευτέρης Παπαδόπουλος. Με ίδιο τίτλο κυκλοφορεί και ο πρώτος του μεγάλος δίσκος που πλουτίζεται με τις επιτυχίες «Σαββατόβραδο στην Καισαριανή», «Βάλε κι άλλο πιάτο στο τραπέζι» όλα σε στίχους Λευτέρη Παπαδόπουλου. Προς το τέλος της δεκαετίας του '60 επικέντρωσε το ενδιαφέρον του στην κλασική μουσική. Στα έργα του περιλαμβάνονται σουίτες μπαλέτου, κοντσέρτα αλλά και συμφωνικά έργα. Σπουδαίος δίσκος του θεωρείται βραβευμένο έργο «Το Ρεμπέτικο» που ήταν μουσική για την ομότιτλη ταινία σε σκηνοθεσία του Κώστα Φέρρη. Ο Σταύρος Ξαρχάκος θεωρείται και σπουδαίος ενορχηστρωτής με πιο πρόσφατη ενορχηστρωτική δουλειά του τον δίσκο "Ερημιά" του Μίκη Θεοδωράκη και του Λευτέρη Παπαδόπουλου.

Νίκος Γκάτσος

Ο **Νίκος Γκάτσος** ήταν σημαντικός Έλληνας ποιητής, μεταφραστής και στιχουργός. Η μεγάλη συνεισφορά του Γκάτσου, ωστόσο, είναι στο τραγούδι ως στιχουργός. Έφερε την ποίηση στον στίχο και κατάφερε να δώσει, κυρίως μέσω της συνεργασίας του με τον Μάνο Χατζιδάκι, τον κανόνα του ποιητικού τραγουδιού. Συνεργάστηκε, επίσης, με τον Μίκη Θεοδωράκη, τον Σταύρο Ξαρχάκο, τον Δήμο Μούτση, τον Λουκιανό Κηλαηδόνη, τον Χριστόδουλο Χάλαρη, καθώς και με νεώτερους συνθέτες. Γράφοντας συνήθως πάνω στη

μελωδία, με πρώτο το "Χάρτινο το φεγγαράκι", μίλησαν στις καρδιές του κόσμου πολλά μεμονωμένα τραγούδια του, καθώς κυκλοφορούσαν σε δισκάκια 45 στροφών. Επίσης, πολλά ποιήματα μετατράπηκαν σε τραγούδια που αγαπήθηκαν από τον λαό.

Μίκης Θεοδωράκης

Ο **Μίκης Θεοδωράκης** (γεν. 1925) αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους σύγχρονους Έλληνες μουσικοσυνθέτες. Έχει ασχοληθεί με όλα τα είδη της

μουσικής, ενώ έχει συνθέσει τον ίσως πιο αναγνωρίσιμο ελληνικό ρυθμό διεθνώς, το συρτάκι "Ζορμπάς" (1964), βασισμένο σε παραδοσιακή κρητική μουσική. Συνθέσεις του έχουν ερμηνευτεί από καλλιτέχνες παγκοσμίου φήμης, όπως οι Beatles, η Shirley Bassey και η Edith Piaf, ενώ έχει γράψει μουσική για γνωστές ταινίες όπως: Φαίδρα (1962), Αλέξης Ζορμπάς (1964), Ζ (1969) και Σέρπικο (1973). Επίσης έχει

ασχοληθεί με την κλασική μουσική γράφοντας συμφωνίες, ορατόρια, μπαλέτα, όπερες και μουσική δωματίου. Ωστόσο, το πιο σημαντικό του έργο θεωρείται η μελοποιημένη ποίηση, δηλαδή η σύνθεση λαϊκής μουσικής, χρησιμοποιώντας ως στίχους ποιήματα βραβευμένων ποιητών ελληνικής και ξένης καταγωγής, όπως οι Γιώργος Σεφέρης (Νόμπελ 1963), Πάμπλο Νερούδα (Νόμπελ 1971), Οδυσσέας Ελύτης (Νόμπελ 1979). Χάρη στην μελοποιημένη ποίηση του Μ.Θεοδωράκη, η Ελλάδα αποτελεί ίσως τη μοναδική χώρα στον κόσμο, στην οποία μεγάλο ποσοστό ανθρώπων συνήθιζε να ακούει μελοποιημένη βραβευμένη ποίηση, κατά τη διάρκεια των καθημερινών δραστηριοτήτων τους. Το 1960 επιστρέφει στην Ελλάδα. Έχει ήδη μελοποιήσει τον *Επιτάφιο* του Γιάννη Ρίτσου, που σηματοδοτεί την στροφή του προς το λαϊκό τραγούδι. Συνθέτει δεκάδες κύκλους τραγουδιών που βρίσκουν βαθύτατη απήχηση μέσα στον ελληνικό λαό. Ιδρύει την Μικρή Συμφωνική Ορχήστρα Αθηνών και δίνει πολλές συναυλίες σ' όλη την Ελλάδα προσπαθώντας να εξοικειώσει τον κόσμο με τα αριστουργήματα της συμφωνικής μουσικής. Το 1964 αποκτά διεθνή αναγνώριση με τη σύνθεση της μουσικής για

την ταινία του Μιχάλη Κακογιάννη, Αλέξης Ζορμπάς (Zorba the Greek). Την 21η Απριλίου του 1967 περνά στην παρανομία και απευθύνει την πρώτη έκκληση για αντίσταση κατά της Δικτατορίας στις 23 Απριλίου. Πολλά από τα καινούργια έργα του κατορθώνει με διάφορους τρόπους να τα στέλνει στο εξωτερικό, όπου τραγουδιούνται από τη Μαρία Φαραντούρη και τη Μελίνα Μερκούρη. Στο εξωτερικό αφιερώνει όλο το χρόνο του σε περιοδείες σε όλο τον κόσμο με συναυλίες, συναντήσεις με αρχηγούς κρατών και προσωπικότητες, συνεντεύξεις, δηλώσεις για την πτώση της δικτατορίας και την επαναφορά της Δημοκρατίας στην Ελλάδα. Οι συναυλίες του γίνονται βήμα διαμαρτυρίας και διεκδίκησης και για τους άλλους λαούς που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα: Ισπανούς, Πορτογάλους, Ιρανοούς, Κούρδους, Τούρκους, Χιλιανούς, Παλαιστίνιους. Το 1974 με την πτώση της Δικτατορίας γυρίζει στην Ελλάδα. Συνθέτει πάντα μουσική. Δίνει πολλές συναυλίες τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό μαζί με τη Μαρία Φαραντούρη . Παράλληλα συμμετέχει στα κοινά είτε ως απλός πολίτης, είτε ως βουλευτής (τις περιόδους 1981-86 και 1989-92) είτε ως υπουργός Επικρατείας (1990-92), θέσεις από τις οποίες τελικά παραιτείται. Το 1976 ιδρύει το Κίνημα «Πολιτισμός της Ειρήνης» και δίνει διαλέξεις και συναυλίες σ' όλη την Ελλάδα.

5.ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1980-2000

5.1 Κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επηρέασαν το τραγούδι.

Ένα κοινό χαρακτηριστικό στοιχείο που συνδέει τη δεκαετία του 1970 με την περίοδο 1980-2000, που πρόκειται να εξετάσουμε, είναι η κυριαρχία των τραγουδιστών. Η δημιουργία των περισσότερων τραγουδιών γίνεται με βάση τη φωνή του τραγουδιστή ή της τραγουδίστριας και αντίστοιχα η παραγωγή του συνόλου σχεδόν των δίσκων πραγματοποιείται με κριτήριο την αποδοχή αυτής της φωνής από το αγοραστικό κοινό. Μία από τις βασικές αιτίες γι' αυτό υπήρξε η αλλαγή του πολιτιστικού τοπίου, η οποία συντελέστηκε υπό το κράτος των κοινωνικών συνθηκών που δημιούργησε η επτάχρονη διακυβέρνηση της χώρας από τη δικτατορία. Οι περισσότεροι συνθέτες, εξαιτίας αυτών των συνθηκών,

αναγκάστηκαν να οδηγηθούν σε δρόμους άσχετους με τη διάθεσή τους για μουσική δημιουργία τέτοια που να καλύπτει τις προσωπικές τους ανησυχίες και αισθητικές απαιτήσεις, όπως για παράδειγμα, οι «**κύκλοι τραγουδιών**» που εξυπηρετούσαν τις δισκογραφικές ανάγκες των τραγουδιστών και, φυσικά, την εισπρακτική πολιτική των εταιριών δίσκων. Έτσι, ο ρόλος του συνθέτη αποδυναμώθηκε σε αντίθεση μ' εκείνον του τραγουδιστή, που έγινε πλέον κυρίαρχος. Στην τρέχουσα, λοιπόν, περίοδο που εξετάζουμε, παρατηρείται μια άρδην ανατροπή, μια ποιητική αλλοίωση του πνεύματος, του ήθους και του ύφους του, μολονότι οι συνθέτες που με το έργο τους είχαν συντελέσει σ' αυτήν την άνθηση και ακμή συνέχισαν-άλλος λίγο, άλλος πολύ, αλλά όχι με την ίδια ένταση-να γράφουν τραγούδια. Ο ρόλος του συνθέτη υποβαθμίστηκε και το έργο του έπαψε να έχει, όπως άλλοτε, πρωτεύουσα θέση στο σχεδιασμό της οικονομικής πολιτικής των εταιριών δίσκων, που πάντοτε καθόριζαν αποφασιστικά την πορεία και εξέλιξη του ελληνικού τραγουδιού. Η έρευνα αγοράς, πάνω στην οποία στηρίζεται τώρα πια το είδος και η ποσότητα της παραγωγής των περισσότερων τραγουδιών, δείχνει ότι τα γούστα και οι προτιμήσεις του αγοραστικού κοινού έχουν στραφεί αλλού. Τα κριτήρια επιλογής των δισκογραφικών εταιριών έχουν τώρα ως βάση τους το όνομα, τη δημόσια εικόνα και την παρουσία του τραγουδιστή. Το τραγούδι πλέον αλλάζει μορφή. Η ποιότητα αλλοιώνεται και ο στίχος στοχεύει μόνο στην πώληση του τραγουδιού.

Η μουσική αρχίζει να μετατρέπεται σε ένα εμπορευματοποιημένο προϊόν. Μόνος σκοπός είναι η διασκέδαση στα νυχτερινά κέντρα και η προώθηση όχι τόσο του τραγουδιού αλλά περισσότερο του καλλιτέχνη. Ο στίχος και το θέμα των τραγουδιών αφορά στην πλειονότητά του τον έρωτα, την αγάπη και τον χωρισμό. Έτσι, όλα τα τραγούδια έχουν σχεδόν ίδιο στίχο και περιεχόμενο στερώντας τη διαφορετικότητα στο κομμάτι της μουσικής. Οι δεσπόζουσες συνθήκες που καθόρισαν αυτή την τροπή που πήρε το ελληνικό τραγούδι πρέπει να αναζητηθούν κυρίως σε κοινωνικούς, πολιτικούς και ιδεολογικούς παράγοντες.

Οι μεταβολές που επέφερε στη σύνθεση του κοινωνικού σώματος, η μεταπολιτευτική περίοδος, η είσοδος της χώρας στην ευρωπαϊκή κοινότητα, καθώς και η κατάρρευση, λίγο αργότερα, της ιδεολογίας που

επικρατούσε στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού-ήταν βασικές αιτίες αυτής της τροπής. Η περίοδος αυτή είναι μια περίοδος μετάβασης, σε μια νέα κοινωνική οργάνωση και διάρθρωση. Το τραγούδι, στο μεγαλύτερο ποσοστό του, απομακρύνεται από την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα, στρέφει για άλλη μια φορά την προσοχή του στα **«βάσινα της καρδιάς»**. Στοχεύει, σχεδόν, μόνο στη διασκέδαση και βρίσκεται στο επίκεντρο της νυχτερινής ζωής, καθώς και της απόδρασης από την καθημερινότητα. Αυτήν την εποχή μπαίνουν **«όροι»** και αλλιώς **«ονομασίες»** οι οποίες είναι εντελώς συμβατικές. Είναι **«ετικέτες»** που μπαίνουν στο τραγούδι, όχι τόσο για να προσδιορίσουν επακριβώς τη μουσική ή τη στιχουργική του ταυτότητα, αλλά για να το διαχωρίσουν από τα άλλα είδη(π.χ. Έντεχνα).

Χαρακτηριστικά στοιχεία στον τομέα της μουσικής είναι ο τρόπος παραγωγής των τραγουδιών την περίοδο αυτή. Τώρα, συνήθως ηχογραφούνται πρώτα τα όργανα που αποτελούν τη ρυθμική βάση (μπάσο, κιθάρα, κρουστά) ένα ένα ή όλα μαζί και μετά όλα τα υπόλοιπα που προβλέπει η ενορχήστρωση. Ο τρόπος αυτός της ηχογράφησης αλλοιώνει το ύφος και το ήθος της μουσικής και συντελεί στην απώλεια βασικών στοιχείων και λεπτομερειών τα οποία είναι απαραίτητα για το τελικό αισθητικό αποτέλεσμα.

Οι Έλληνες συνθέτες, μ' ένα σημαντικό έργο, υπηρέτησαν και υπηρετούν διάφορες τεχνοτροπίες της σύγχρονης έκφρασης, όπως διαμορφώθηκαν από παγκόσμια ρεύματα, προσαρμόζοντας τη γραφή τους σε νεότερα ιδιώματα και αποκτώντας, όπως είναι φυσικό, ο καθένας ένα προσωπικό ύφος. Η νεότερη γενιά συνθετών ακολουθεί τα ευρωπαϊκά και αμερικάνικα ιδιώματα της νέας απλότητας ή της τέχνης *minimal*, αναμιγνύοντας στοιχεία που προέχονται από την jazz ή την ελληνική λαϊκή μουσική.

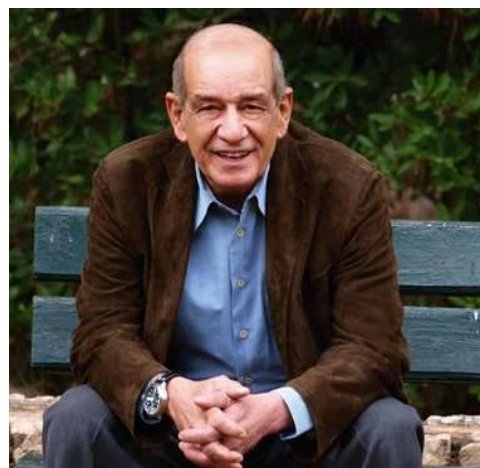
5.2 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΕΣ, ΣΥΝΘΕΤΕΣ

Δημήτρης Μητροπάνος

Γεννήθηκε στην Αγία Μονή, μια συνοικία των Τρικάλων, στις 2 Απριλίου του 1948. Από το 1964, που μετέβη στην Αθήνα, πριν ακόμα τελειώσει το γυμνάσιο, άρχισε να εργάζεται ως τραγουδιστής.

Το 1967 ηχογράφησε τον πρώτο του δίσκο, με ένα από τα πιο γνωστά του τραγούδια - "**Θεσσαλονίκη**".

Ο Δημήτρης Μητροπάνος έχει συνεργαστεί με τους πιο σημαντικούς δημιουργούς του λαϊκού και του έντεχνου τραγουδιού, όπως ο Μίκης Θεοδωράκης, ο Απόστολος Καλδάρας, ο Γιώργος Ζαμπέτας, ο Γιάννης Σπανός, ο Θάνος Μικρούτσικος, ο Λάκης Παπαδόπουλος, ο Νίκος Πορτοκάλογλου και πολλοί άλλοι.

Δισκογραφία (1980 - 2000)

1980 Πορτρέτο, Λαϊκά του σήμερα

1985 Τα νυχτέρια μας, Για τα παιδιά, 15 χρόνια Δημήτρης Μητροπάνος

1990 20 μεγάλες επιτυχίες, Εσύ λέγε με έρωτα

1995 Τα 45άρια του Δημήτρη Μητροπάνου

1999 Εντελβάνις

Γιάννης Πάριος

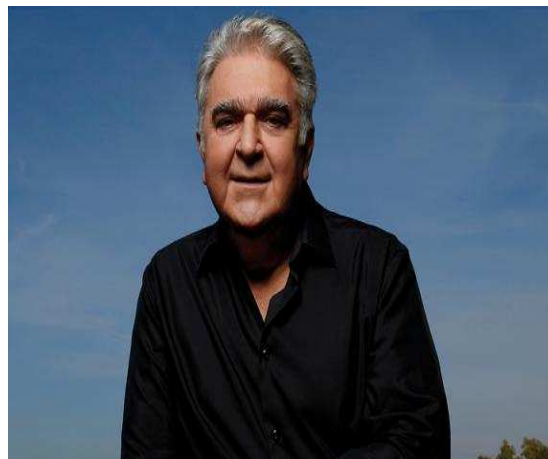
Ο Γιάννης Βαρθακούρης, αυτό είναι το πραγματικό όνομα, του Γιάννη Πάριου, γεννήθηκε στις 5 Μαρτίου 1946 στην Πάρο. Παρουσιάστηκε στο τραγούδι το 1969.

Έχει τραγουδήσει στα μεγαλύτερα θέατρα του κόσμου, γράφει μόνος του στίχους και πολλές φορές την μουσική, ενώ πολλά από τα τραγούδια του έχουν

μεταφραστεί και ερμηνευτεί σε διάφορες χώρες του κόσμου. Το όνομα του προέρχεται από το αγαπημένο του νησί, την Πάρο. Εκεί ο Γιάννης Πάριος έζησε μέχρι την εγκατάσταση του στην Αθήνα, όπου έκανε τα πρώτα του βήματα στο τραγούδι.

Δισκογραφία (1980 - 2000)

- 1980** Σε χρειάζομαι
- 1985** Εγώ κι εσύ
- 1990** Κι εγώ μαζί σου
- 1995** Η μοναξιά μες απ' τα μάτια μου
- 2000** Πάριος Έρωτας

Πασχάλης Τερζής

Γεννήθηκε το 1949 στην Πυλαία της Θεσσαλονίκης. Εκεί και μεγάλωσε. Όταν μετακόμισε στην Αθήνα, ξεκίνησε να τραγουδά σε δημοφιλή κέντρα μουσικής .

Ο πρώτος του δίσκος κυκλοφόρησε το 1982.

Δισκογραφία (1980 - 2000)

- 1982** Λέω
- 1990** Είμαι μόνος μου
- 1995** Άφησέ με μόνο
- 1999** Δε με κατάλαβες ποτέ
- 2000** Οι μεγαλύτερες επιτυχίες, Χθες,

Τόλης Βοσκόπουλος

Γεννήθηκε στις 26 Ιουλίου το 1940 στον Πειραιά. Ένας από τους σημαντικότερους τραγουδιστές της γενιάς του. Ενώ την εποχή του συνηθιζόταν ο καλλιτέχνης να είναι καθιστός, αυτός ήταν ο πρώτος τραγουδιστής που ερμήνευε όρθιος τα τραγούδια του.

Μπήκε στην δισκογραφία με το τραγούδι Βήμα βήμα, ξεκίνησε όμως ως ηθοποιός στο θέατρο το 1958 και στον κινηματογράφο το 1963. Έχει χαρακτηριστεί ως “άρχοντας της πίστας” και έχει γράψει τραγούδια (στίχο και μουσική) τα οποία ερμήνευσε ο ίδιος σε προσωπικούς του δίσκους ή και άλλοι καλλιτέχνες .

Δισκογραφία (1980 - 2000)

- 1980** - Τόλης Βοσκόπουλος 80
- 1985** - Τότε, Τώρα, Τα Λαϊκά της νύχτας
- 1990** - Για πάντα
- 1995** - Ανεπανάληπτος, Τα Ερωτικά,
- 2000** - Οι Μεγαλύτερες επιτυχίες του

Γιάννης Κότσιρας

Γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αθήνα. Ξεκίνησε την επαγγελματική του θητεία στο τραγούδι το 1990, τραγουδώντας ρεμπέτικα και λαϊκά. Ο πρώτος του προσωπικός δίσκος κυκλοφόρησε το 1996 “Αθώς Ένοχος” σε μουσική του Παναγιώτη Καλαντζόπουλου και της Ευανθίας Ρεμπούτσικα και στίχους του Άρη Δαβαράκη. Τραγούδησε το επίσημο τραγούδι της Ολυμπιακής Λαμπαδηδρομίας 2004, Pass the flame, το οποίο ερμήνευσε ζωντανά στην τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας.

Δισκογραφία (1996 - 2000)

1996 Αθώος ένοχος

1997 Μόνο ένα φιλί

1999 Φύλακας Άγγελος

2000 Είναι δική μας η ζωή μας

Χάρις Αλεξίου

Γεννήθηκε στη Θήβα το 1950 και από το 1958 ζει στην Αθήνα.

Έχει ηχογραφήσει πάνω από 30 προσωπικούς δίσκους και έχει συνεργαστεί με σχεδόν όλους τους μεγάλους, Έλληνες τραγουδιστές, μουσικοσυνθέτες και στιχουργούς. Οι προσωπικοί δίσκοι της χαρακτηρίζονται από διαφορετικά μουσικά στυλ: δημοτικά, έντεχνα λαϊκά, μπαλάντες, ρεμπέτικα παλιά και σύγχρονα. Κατά την δεκαετία του '80 η Χάρις Αλεξίου επικεντρώνεται στο λαϊκό τραγούδι, ενώ την δεκαετία του '90 δοκιμάζει ένα διαφορετικό είδος μουσικής, με επιρροές από άλλα είδη μουσικής όπως ροκ, έντεχνο αλλά και έθνικ.

Δισκογραφία

1980 Ξημερώνει

1986 Η αγάπη είναι ζάλη

1990 Κρατάει χρόνια αυτή η κολόνια

1993 Οι μπαλάντες της Χαρούλας

1995 Οδός Νεφέλης '88

2000 Ψίθυροι, Παράξενο Φως

Μαρινέλλα

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1938. Το πραγματικό της όνομα: **Κυριακή Παπαδοπούλου**. Όπως τα περισσότερα μέλη της οικογένειάς της, η Μαρινέλλα τραγουδούσε πολύ καλά. Επαγγελματικά τραγουδά από το 1957 και από τότε έχει κυκλοφορήσει 66 προσωπικά άλμπουμ.

Δισκογραφία (1980 – 2000)

1980 Μαρινέλλα & Κώστας Χατζής - Το ταμ ταμ

1985 Η αγάπη μας

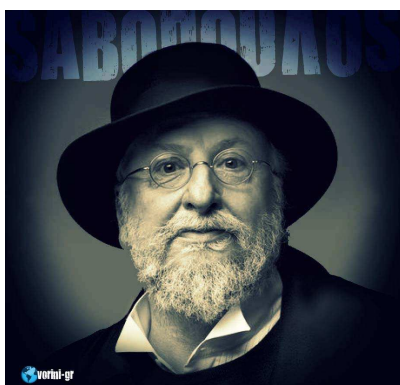
1989 Είσαι μια θύελλα

1990 Λέγε μου "Σ' αγαπώ"

1997 Για πρώτη φορά

1999 Με βάρκα το τραγούδι

Διονύσης Σαββόπουλος

Ο Διονύσης Σαββόπουλος είναι ένας σύγχρονος Έλληνας συνθέτης και τραγουδιστής. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 2 Δεκεμβρίου 1944. Εγκατέλειψε τη Νομική Σχολή Θεσσαλονίκης προκειμένου να ασχοληθεί με το τραγούδι. Άρχισε την καριέρα του το 1964, με εμφανίσεις σε νυχτερινά κέντρα μαζί με τη Μαρία Φαραντούρη και το Μάνο Λοΐζο. Επί χούντας φυλακίστηκε δύο φορές, τον Αύγουστο και το Σεπτέμβριο του 1967. Έγραψε τραγούδια με πολιτικό, ρομαντικό αλλά και σκωπτικό περιεχόμενο. Έχει παρουσιάσει (1986-1987) τηλεοπτική εκπομπή με τίτλο «Ζήτω το Ελληνικό Τραγούδι».

Νίκος Πορτοκάλογλου

Γεννήθηκε στο Βόλο στις 30 Δεκεμβρίου του 1957. Όταν ήταν 4 χρόνων, η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στην Αθήνα.

Το 1970 απέκτησε την πρώτη του κιθάρα και άρχισε να μελετά μόνος.

Το 1980 δημιούργησε το συγκρότημα "Φατμε" μαζί με τους φίλους του Οδυσσέα Τσάκαλο, Μιχάλη Μουστάκη και Δημήτρη Καλατζή. Όταν το 1989 το συγκρότημα διαλύθηκε ο Νίκος Πορτοκάλογλου ακολούθησε προσωπική πορεία.

Δισκογραφία με τους Φατμέ

1982 Φατμέ

1989 Πάλκο

Προσωπική Δισκογραφία

1990 Φωνές

1997 Κρυφτό

1999 Παιχνίδια με τον διάβολο

Πυξ Λαξ

Οι Πυξ Λαξ , ελληνικό ροκ/εναλλακτικό συγκρότημα, δημιουργήθηκαν το 1989. Τα βασικά μέλη του : Φίλιππος Πλιάτσικας, Μπάμπης Στόκας και Μάνος Ξυδούς.

Η υπόλοιπη μπάντα : Γιώργος Γιαννόπουλος (τύμπανα), Νίκος Γιαννάτος (μπάσο), Δήμητρα Καραμπεροπούλου (ακορντεόν), Άλκης Παπαδόπουλος (πλήκτρα), Βασίλης (ηλεκτρική κιθάρα) και Παναγιώτης (ηλεκτρική κιθάρα) Σπυρόπουλος, Δημήτρης Κανελλόπουλος.

Ο πρώτος τους δίσκος εμφανίστηκε το 1990 με τίτλο "Τι άλλο να πεις πιο απλά". Το 2004 το συγκρότημα διαλύθηκε.

Δισκογραφία (1990 - 2000)

1990 Τι άλλο να πεις πιο απλά

1996 Ο μπαμπούλας τραγουδάει μόνος τις νύχτες

1998 Ο έρωτας κοιμήθηκε νωρίς, Στίλβη

6. Μουσικά Όργανα

7. ΜΕΣΑ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ

Κατά την δεκαετία του 40 παρουσιάστηκε το νέο μέσο πειραματισμού της ηλεκτρονικής μουσικής, το μαγνητόφωνο , το οποίο χάρη στην αξιοποίηση του ανοίγει νέους ορίζοντες.

Κατά την πρώτη περίοδο εμφάνισης τις ηλεκτρονικής μουσικής , όσον αφορά τα

τεχνολογικά επιτεύγματα το μαγνητόφωνο έγινε πλήρως αποδεκτό. Ως πρωτεργάτες τις εισαγωγής και ανάπτυξης τις ηλεκτρονικής μουσικής στον ελλαδικό χώρο θεωρούνται ο Μιχάλης Αδάμης ο οποίος εγκατέστησε το 1965 το πρώτο εργαστήριο ηλεκτρονικής μουσικής στην Ελλάδα, ο Γιάννης Χριστού, ο οποίος σε ένα μικρό εργαστήριο με τέσσερα μαγνητόφωνα , ένα μείκτη , ένα variable speed και λίγους μήνες πριν από τον θάνατο του, μια farfisa/ηλεκτρονικό συνέθεσε το ηλεκτρονικό μέρος των έργων του. Τέλος, ο Θεόδωρος Αντωνίου πρώτος έφερε στην Ελλάδα το θαυμαστό για την εποχή του VCS 3 τις EMS. Το VCS3 είναι μια από τις απλές εκείνες ηλεκτρονικές κατασκευές που επέτρεψαν τη δημιουργία νέων ηχητικών αποτελεσμάτων κατά την επεξεργασία του ηλεκτρονικού ήχου.

Όσον αφορά στην διδασκαλία τις ηλεκτρονικής μουσικής, οι πρώτοι συνθέτες υπήρξαν αυτοδίδακτοι και μάλλον ήταν εμπειρικοί. Οι πρώτες προσπάθειες για την διοργάνωση δυο σεμιναρίων ηλεκτρονικής μουσικής έγιναν στο ινστιτούτο Γκαίτε (1974-

1975). Ύστερα από το 1970 ανακαλύφθηκαν επιπλέον και άλλα μέσα αναπαραγωγής μουσικής, όπως η τηλεόραση , τα ραδιόφωνα , τα ρικ-up το jουκbox. Τέλος ο Θεόδωρος Αντωνίου πρώτος έφερε στην Ελλάδα το θαυμαστό για την εποχή του VCS 3 της EMS. Μέχρι τα μέσα του 1970 λοιπόν κυρίαρχο μέσο αναπαραγωγής ήταν το ρικ-up και το γραμμόφωνο. Με το πέρασμα των χρόνων τα μέσα αναπαραγωγής και καταγραφής εξελίχθηκαν.

Από τις αρχές του '80 εμφανίζεται η **κασέτα** μαζί με το **κασετόφωνο**, καθώς αρχίζει να κερδίζει έδαφος το **ραδιόφωνο**, όχι μόνο στην ενημέρωση, άλλα πλέον και στην διασκέδαση.

Από τα μέσα του '90 επικρατούν τα **CD**. Το 1979 εμφανίζονται τα **walkman**, ένα είδος μικρών, φορητών κασετοφώνων, από την εταιρεία Sony, που γίνονται εξαιρετικά δημοφιλή μέσα αναπαραγωγής μετά το 1980.

 Τα walkman εξελίχθηκαν σε **discman**, που αντί για κασέτες, λειτουργούν με CD.

8.ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Όταν, βλέπουμε μία ταινία, προσπαθούμε τόσο στη διάρκειά της όσο και συχνά μετά το τέλος της να κατανοήσουμε τα μηνύματά της. Με την εξέλιξη των τεχνικών μέσων παραγωγής κινηματογραφικών ταινιών, γίνεται μία συνεχής προσπάθεια ενίσχυσης της δράσης και των μηνυμάτων μίας ταινίας, μεταξύ άλλων, διαμέσου διαφόρων ηχητικών εφέ και της μουσικής. Όλα στηρίζονται στον ψυχισμό μας και στο πώς είμαστε φτιαγμένοι ως άνθρωποι. Αντιλαμβανόμαστε τον ήχο με ανάλογο τρόπο όπως και τα χρώματα. Κάποιοι ήχοι και χρώματα συνδέονται με το φως, τη χαρά κ.τ.λ., ενώ κάποια άλλα με κάτι το σκοτεινό, με μυστικισμό, φόβο, αγωνία κ.ά. Έτσι οι κωμωδίες έχουν πάντα χαρούμενη και πιο γρήγορη μουσική, ενώ τα θρίλερ ή τα δράματα πιο αργή, υπέρπυρα και «σκοτεινή» μουσική χροιά. Η μουσική χρησιμοποιείται και συμβολικά στον κινηματογράφο. Διάφορες αναλύσεις δείχνουν πως η ένταση του ήχου αυξάνεται, για παράδειγμα, όταν πρόκειται να συμβεί ή συμβαίνει κάτι το ενδιαφέρον ή απρόσμενο, ενώ ένας ιστονικός χαμηλός και «σκοτεινός» ήχος που ξαφνικά δυναμώνει, κάνοντας τον θεατή να αναπηδήσει στη θέση του, υπάρχει στα θρίλερ και σε ανάλογες καταστάσεις. Και στην κινηματογραφική μουσική, όμως, όπως και σε κάθε άλλο είδος μουσικής, μπορεί να υπάρχουν κάποιοι κανόνες, σταθερές ή ακόμα και τρικς, αλλά πάντα υπάρχουν άπειρες δυνατότητες αυτοσχεδιασμού και προσωπικής δημιουργίας, που κάνουν κάποιες μουσικές να ξεχωρίζουν και να είναι εμπνευσμένες.

Η χρυσή εποχή του ελληνικού κινηματογράφου ήταν από το 1960 μέχρι το 1973 φτάνοντας μέχρι τις 97 ταινίες το χρόνο (με μέσο όρο 80 ταινίες το χρόνο). Από το 1974 μέχρι σήμερα η παραγωγή κυμαίνεται σε πολύ μικρότερα επίπεδα από 10 ταινίες μέχρι 40 ταινίες το χρόνο.

Η μουσική επένδυση` στην ταινία είναι ένας επίσης βασικός παράγοντας για την τελειότητα του έργου, για το οποίο πρέπει να είναι γραμμένη ειδικά, ώστε να συμβαδίζει χρονομετρικά με το μήκος των σκηνών του και ηχητικά με το είδος του. Στις περισσότερες ελληνικές ταινίες, ο παραγωγός ή ο σκηνοθέτης χρησιμοποιούν συχνά παλαιούς ή νέους δίσκους ή φωνοταινίες με κλασικά ή

μοντέρνα κομμάτια. Αυτό δεν είναι βέβαια δημιουργική δουλειά. Στις φροντισμένες όμως ελληνικές ταινίες, η μουσική επένδυση ανατίθεται σε δόκιμους συνθέτες.

Τέτοιοι συνθέτες αναδείχθηκαν πολλοί και καλοί στον ελληνικό κινηματογράφο. Ο Μάνος Χατζηδάκης, ο οποίος αναδείχτηκε παγκόσμια κέρδισε για την ταινία «Ποτέ την Κυριακή» βραβείο Όσκαρ καλύτερης μουσικής, ο Χρήστος Μουραμπάς, ο Σταύρος

Ξαρχάκος, ο Αργύρης Κουνάδης, ο Γιάννης Μαρκόπουλος, ο Μαμαγκάκης, ο Χρήστος Λεοντής, ο Γιώργος Κατσαρός, ο Μίμης Πλέσσας, ο Διονύσης Σαββόπουλος, ο Νίκος Πορτοκάλογλου κ.ά. Στους συνθέτες που έχουν γράψει ωραιότατη μουσική για ελληνικές και ξένες ταινίες, πρέπει να περιληφθούν και οι Γιώργος Μαλλίδης, Γιώργος Βιτάλης, Γιάννης Βέλλας, Χρήστος Χαιρόπουλος, Κώστας Γιαννίδης, Μίμης Κατριβάνος, Ζακ Ιακωβίδης, Νίκου Γιάκοβλεφ, Μενέλαος Παλλάντιος, Μιχάλης Σουγιούλ, Γιώργος Μυρογιάννης, Ιωσήφ Ριτσιάρδης, Λυκούργος Μαρκέας, Βασίλης Τσιτσάνης, Τάκης Μωράκης, Λέανδρος, Γιώργος Μητσάκης, Αθαν. Κόκκινος, Άκης Σμυρναίος, Άκης Λυμούρης και Βαγγέλης Λυκιαρδόπουλος.

Μεγάλες επιτυχίες επίσης στη μουσική επένδυση και τα τραγούδια των ελληνικών ταινιών σημείωσαν και οι συνθέτες Μανώλης Χιώτης, Μίμης Μεταξάς, Αλέκος Σπάθης, Γεράσιμος Λαβράνος, Κώστας Κλάβας, Ανδρέας Οικονόμου, Ανδρέας Χατζηαποστόλου, Γιάννης Σακελλαρίδης, Απόστολος Καλδάρης, Γιάννης Παπαϊωάννου, Γιώργος Θεοδοσιάδης, Νίκος Μαμαγκάκης, Σπύρος Πιπεράκης, Χρήστος Λεοντής, Γιάννης Καραμπεσίνης, Μάνος Λοΐζος, Σταύρος Ρουχωτάς, Δημήτρης Καλκάνης, Γιάννης Συνοδινός, Γιάννης Σπανός, Τόλης Βοσκόπουλος, Πρόδρομος Τσαουσάκης, Ηρακλής Θεοφανίδης και Τόνια Καράλη.

Εκτός από τους προηγούμενους, αξιόλογη μουσική για ταινίες έχει γράψει και ο συνθέτης Γιάννης Χρήστου, που έγινε πολύ γνωστός στο εξωτερικό. Τέλος,

στους Έλληνες συνθέτες που έχουν γράψει με εξαιρετική επιτυχία τη μουσική πολλών ελληνικών και ξένων κινηματογραφικών ταινιών, περιλαμβάνεται και ο διαπρεπής μουσικοσυνθέτης Μίκης Θεοδωράκης, που έχει επιβληθεί σε παγκόσμια κλίμακα.

Μια ειδική κατηγορία ταινιών είναι **τα μιούζικαλ**. Πρόκειται για ένα κινηματογραφικό είδος, στην πλοκή του οποίου είναι ενσωματωμένα και μουσικοχορευτικά κομμάτια. Καθαρά εισαγόμενο είδος το μιούζικαλ, δεν άνθησε στην Ελλάδα, ίσως γιατί το μουσικό θέατρο και η επιθεώρηση που προϋπήρχαν, δεν του άφησαν πολλά περιθώρια. Σε αυτό συνέβαλε τόσο το υψηλό κόστος όσο και η έλλειψη έμπυχου υλικού. Ούτε οι θεατρικές σπουδές, ούτε οι μουσικές ή οι σπουδές χορού στη χώρα μας εκπαίδευαν καλλιτέχνες που να μπορούν να ανταποκριθούν στις τρισδιάστατες απαιτήσεις του είδους. Στη μουσική των μιούζικαλ ξεχωρίζουν τα ονόματα των Μίμη Πλέσσα και Γιώργου Κατσαρού.

8.1 Νέος Ελληνικός Κινηματογράφος

Όλα όσα συνιστούν τον Νέο Ελληνικό Κινηματογράφο και τον εκφράζουν - προθέσεις, προβληματισμοί, επιδιώξεις, πραγματοποιήσεις και αποτελέσματα - ισχύουν και για τη μουσική του.

Οι συνθέτες του απέρριψαν τη μουσική του παλιού ελληνικού και έστρεψαν την προσοχή τους σε ανεδαφικούς προβληματισμούς και άκαρπες αναζητήσεις, παραμερίζοντας την αναγκαιότητα του μουσικού οπλισμού που όφειλαν να έχουν.

Στην πλειονότητά τους ήταν **συνθέτες χωρίς εμπειρία** και επάρκεια μουσικών γνώσεων. Εκτός ελάχιστων περιπτώσεων, οι περισσότεροι συνθέτες αγνοούσαν τον χειρισμό μιας πλήρους ορχήστρας και τον κόσμο μιας πιο σύνθετης και πλούσιας αρμονικής γλώσσας: στοιχεία απαραίτητα για τη μουσική του κινηματογράφου. Κυρίως όμως αγνοούσαν τις ουσιαστικές λεπτομέρειες για τη λειτουργία και τους τρόπους χρήσης της κινηματογραφικής μουσικής. Η μουσική του Νέου Ελληνικού Κινηματογράφου δίνει την εντύπωση ότι δεν

γεννιέται μέσα από τις ταινίες και τις ανάγκες τους αλλά μέσα από τις δυνατότητες των συνθετών της.

Γενικά όμως η μουσική συνεχίζει να αποτελεί τη **λυρική διάσταση της ταινίας**. Υπάρχουν μουσικές σελίδες στον Νέο Ελληνικό Κινηματογράφο που πληρούν αυτήν τη βασική και θεμελιώδη λειτουργία της. Όπως για παράδειγμα αυτές της **Ελένης Καραϊνδρου**, που στολίζουν με ωραίο, μελωδικό τρόπο ορισμένες ταινίες και ιδίως εκείνες του **Θόδωρου Αγγελόπουλου**.

Οι πιο σημαντικοί εκπρόσωποι του Νέου Ελληνικού Κινηματογράφου είναι : ο **Γιώργος Παπαδάκης**, ο **Γιώργος Τσαγκάρης**, ο **Σταμάτης Σπανουδάκης**, η **Ελένη Καραϊνδρου**, ο **Δημήτρης Παπαδημητρίου**, ο **Κώστας Μυλωνάς**, ο **Μιχάλης Τερζής**, ο **Χάρης Βρόντος** και **Γιώργος Χατζηνάσιος**.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σε όλες τις εποχές και σε όλες τις κοινωνίες, το τραγούδι υπήρξε ένα από τα αμεσότερα και ισχυρότερα μουσικά έργα με τα οποία εκφράστηκαν οι ψυχικές διαθέσεις, οι αντιλήψεις, τα πάθη και μ' ένα λόγο η ζωή μεγάλων ή μικρών μερίδων κάθε μεγάλης ή μικρής κοινωνίας. Το τραγούδι ήταν πάντα μια σύνθεση για φωνή που συνοδεύεται ή δεν συνοδεύεται από μουσικά όργανα, βασισμένο σ' ένα ποιητικό κείμενο που η μουσική του είναι γραμμένη έτσι ώστε να φωτίζει κι όχι να σκιάζει το λόγο. Δυο κυρίως τάσεις φαίνεται ότι επικρατούν από τα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα: Η μια αντλεί περισσότερο από τη μουσική του δημοτικού τραγουδιού και η άλλη, βρίσκεται πιο κοντά στη δυτική μουσική χωρίς πάντως να αγνοεί ή να αποστρέφεται (ως επί το πλείστον) τη ντόπια παράδοση. Έχουμε δηλαδή ένα είδος αστικού τραγουδιού, αγνώστων συνθετών που αντλεί από την παράδοση του δημοτικού τραγουδιού μεταπλάθοντας παλαιότερες μορφές και θέματα, προσαρμόζοντάς τα στους νέους όρους ζωής (στο είδος αυτό συμπεριλαμβάνονται και τα πρώτα ρεμπέτικα) κι ένα άλλο είδος που δημιουργούν επώνυμοι και ανώνυμοι συνθέτες το οποίο στηρίζεται στην επανησιακή και την κατοπινή αθηναϊκή καντάδα καθώς και θεατρικά τραγούδια και τους δυτικούς χορούς. Σε γενικές γραμμές οι δυο αυτές κατευθύνσεις εκφράστηκαν από όλους τους συνθέτες που έγραψαν τραγούδια

από την αυγή του 20ου αιώνα μέχρι και σήμερα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

- 1 . «**Ιστορία Του Ελληνικού Τραγουδιού**», τέταρτος τόμος (1981-1995) , Κώστας Μυλωνάς, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2009
2. « **Το ελληνικό τραγούδι**», Λιάβας Λάμπρος, Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 2009.

Ιστοσελίδες

1. <http://el.wikipedia.org/>
2. <http://www.mygreek.fm>
3. <http://www.e-orfeas.gr/>
4. <http://www.mmb.org.gr> - Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας
<http://www.musicheaven.gr>
<http://ebvomadiaio-rantevou.pblogs.gr/2010/06/h-istoria-ths-ellhnikhs-moysikhs-b-meros.html>
http://www.matia.gr/7/71/7106/7106_6_05.html
<http://www.musipedia.gr/wiki>